

ՐԱՆՆԻՒՄ

ՏԻՆԻ, ԱԽԼԱԳԻ, ՖԵՆՆԻ ՎԷ ՄԻՅԱՍԻ ՀԱՖԹԱԼԸԳ ՂԱԶԵԹԱ

ՃԻԼՏ 2

ԻՍԹԱՆԳՈԼ, ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 27, 1912.

Ն⁰ 52

ՊԵՆՏԻ ՄԱԽՍՈՒՍԼԱՐ

''ՔԷՆՏԻՆԻ ՊԻԼ''

Ատէմ գուլվէ ի հաֆըզէսի իլէ կէրիյէ պագար: Վուգուաթը վուգու պուտուգլարը սըրա իլէ կէրիյէ տօղրու իղլէյիպ, խօշ օլանլարտան թէքրար մահզուզ օլուր, նախօշ օլանլարտան թէքրար միւքէտտէր օլուր, վէ եաշայըպ կէշիրմիշ օլտուղու հայաթը պու եօլտա թէքրարէն եաշար:

Ատէմին իլէրի տօղրու պագմագ գուլվէթի տէ վար տըր, խայալ գանատլարը իլէ ուչարագ միւսթագպէլ վագըալար իհտաա էտէր, մուվաֆֆագ թէշէպպիւս. լէրտէ պուլունուպ անլէրտէն մահզուզ օլուր, միւշքիլաթ իշինտէն կէշէր, միւզալագա չէքէր, իսէալ ալէմտէ եաշար:

Ատէմ հէր հանկը պիր նօգթատա տուրուպ պէօյլէ կէրի վէ իլէրի տօղրու կիտէպիլաիյի կիպի, ֆէնսի ֆէնսիսինէ տէ պագա պիրի: Տէրունի հայաթընը մուալէնէ էտէպիրի: Շիմտիլի հիսսիյաթընը, չիմտիքի էվաֆընը, չիմտիքի սիրէթ վէ գուլվէթլէրինի, հայաթընըն էսասլաընը, խաթա վէ ֆաղիլէթլէրինի կէօրէ պիրի:

Ատէմին պէօյլէ քէնտի քէնտինէ պա-

գապիլմէսի անըն էն եիւքսէք գապիրիյէթլէրինտէն պիրիսի տիր: Պու հալ թապիաթտա պաշգա պիր եէրտէ կէօրիլմէզ, օնու անճագ ատէմ իճրա էտէպիրի: Կիւլ՝ խօշ րաիհասընը էթրաֆա սաշըպ, հիւանի իլէ տիկէրլէրի ճէզպ էտէր իսէ տէ, հիշ պիր կիւն տէօնիւպ քէնտի քէնտինէ պագմամըշ տըր: Օքէնտի րաիհասընտան վէ հիւանիւնտէն խապէրտար տէյիլ տիր: Դանարիա գուշու լաթիֆ թէրէննիւմաթը իլէ հէր թարաֆա հէլավէթ սաշարքէն, պիր կիւն տէ տուրուպ քէնտիսէտասընը մուալէնէ էթմէզ, քէնտի քէնտիսինի տինլէմէզ: Կիւնէշ հէր սապահ ուֆուգտան թուլու էտիպ փէրթէվլէրի իլէրու ի զէմինէ պիհատտ ու փայան հիւան ու ճէլալ, գուլվէթ ու հայաթ սաշար իքէն, պիր կիւն տէ տէօնիւպ քէնտի զիյա վէ հէրարէթի հագգընտա տիւշիւնմէմիշ տիր:

Անճագ ատէմ տիր քի պունու եափար վէ տէօնիւպ քէնտի քէնտիսինէ, տէրունի հայաթընա պագարագ քէնտի քէնտիսինի օլտուղու կիպի թանըր: Ատէմ իշիւն պու նէ՝ պէօյիք պիր իմթիյազ տըր: Ատէմի մախլուգաթըն սէրէֆրազը էտէն, օնու հայվանաթտան թէֆրիգ էտէն ունտուրլարտան պիրի իշթէ պու տըր: Ատէմ

պու տէրունա պագմագ գապիլիյէթի իլէ
թապիւթըն պիր գըսմը օլմագտան չը-
գըպ ֆաիգ իւթ թապիւ պիր վարըգ օ-
լուր :

Փագաթ աճէպա պու գապիլիյէթ ա-
տէմէ նի՞չիւն վերիւմիշ տիր :

Պագէն ատէմլէր պէօյլէ տէրունլէրինէ
պագմագլա, օ գատար մահզուզ օլուրլար
քի, իչի կիւճիւ պրագըպ քէնտի քէնտի-
լէրինի մուայէնէ վէ թէթէպպիւ էտէրլէր :
Եա քէնտիլէրտէ մէվճուտ տէյու զանն էթ-
տիքլէրի պիր ֆագիլիյէթի կէօզ էօնիւնէ ա-
լրպ ալէտտէվամ անըն իչիւն տիւչիւնէրէք
քէնտի քէնտիլէրինի պէյէնէն խօտպինլէր
օլուրլար, եա տա պիր գուսուրլարը վար
իսէ՝ տաիմա անըն իչիւն տիւչիւնէրէք
գօրգագ պիր պէտտին օլուրլար :

Պունուն իրիսի տէ եանլըշ տըր : Պու
գապիլիյէթ պիզէ քէնտիմիզտէ մէրքէզլէ-
նիպ տուրմամըզ իչիւն վերիւմէմիշ տիր :
Պու գուվվէթ պիզէ էվվէլա, ֆիքը-
լէրիմիզին նէթիճէլէրինէ, մէսէրրէթ եա
քէտէրլէրինէ իշթիրաք էթմէմիզ իչիւն
վերիւմիշ տիր : Պիր զանպագ հիւսն ու էն-
տամ իլէ սալլանրրքէն քէնտի ահվալըն-
տան խապէրսիզ տիր, լաքին ատէմ քէնտի-
նին ֆէզալիլինի պիլիր, վէ անը քէնտինտէ
հասըլ էտէն իլէ պիրլիքտէ անտէն մահ-
զուզ օլուր : Պիր խաթա էթտիլինտէ տախի
էթրաֆընտաքիլէր օնտան պիհուզուր օլուր
իքէն, քէնտիսի տէ անտէն քէտէր չէքէր :
Պիր տէ՝ պու գապիլիյէթ պիզէ իսլահ ը
նէֆա իչիւն վերիւմիշ տիր : Ատէմ հուրը
իրատէթէ մալիք օլուպ քէնտի սիրէթ
ու էվսաֆընը քէնտի գարարը իլէ թէշ-
քիլ էյլէտիյի իչիւն քէնտի քէնտինի
պիլմէսի, ահվալը հազըրէսինէ տաիր միւ-
թթալի օլմասը լազըմ տըր :

Պինաէն ալէյհ պու գուվվէթիմիզի
տաիմա իսթիմալ էթմէք, վէ խարիճի ա-
լէմի ունուտուպ եալընըզ տէրունիտէ եա-
շամագ թապիլի տէյիլ տիր : Պու գապի-

լիյէթիմիզի արա սըրա վէ պազը պէյ-
լի սըրալարտա իսթիմալ էթմէմիզ լազըմ
տըր :

Էօմրիւմիւզտէ միւտտէթ պաշլարը պու
գուվվէթիմիզի իսթիմալ էթմէք իչիւն էն
միւնասիպ վագթլար տըր : Պէլլի պիր
խրտմէթի պաշա չըգարտըղընտա, եա
պէլլի պիր տիւչիւշ վուգու պուլուգ-
տա, հաֆթա սօնլարընտա եա այտա
պիր տէֆա ատէմին տէօնիւպ տէ քէն-
տի ապ մահիյէթինի մուայէնէ էթմէ-
սի, սիրէթ վէ էվսաֆընըն, քեար վէ զի-
յանլարընըն նէ օլուղուըն անլամասը փէք
խայրը օլուր :

Սէնէ սօնլարը եախօտ սէնէ պաշլարը
տա պէօյլէսի վագթլար տըր : Անլէրտէ ա-
տէմ Ալլահըն հէր չէյի կէօրէն նազարը
էօնիւնտէ քէնտի քէնտիսինէ պագըպ տէ-
րունի հայաթընը մուայէնէ էթմէսի, սի-
րէթ թասֆիյէսի վէ ախլագ թէհզիպի ի-
չիւն էն էյի ֆուրսաթլար տըր :

Իմտի հէր պիրիմիզ շու սէնէնին խի-
թամընտա, վէ շու կէլմէքտէ օլան սէնէ
իպթիտասընտա պու վազիֆէյի իֆա է-
տիպ տէրունի հայաթըմըզ մուայէնէ վէ
թէթէպպիւ էտէլիմ : Ե. Գ. Գ.

ԱՆԱՏՈԼՈՒ ԻՍԼԱՆԱԹԸ

Պու կիւնլէրտէ էրմէնի մաթպուլաթը
ճարգի Անատօլու վիլայէթլէրինտէ իճրասը
էլզէմ օլան իսլահաթ մէսէլէսի իլէ օղ-
րաշմագտա տըրլար : Բուլմէլիտէ Օսմանլը
օրտուսունուն տիւչար օլտուղու պէօյիւք
մաղլուպիյէթ հագգ իւզըն հիւքիւմէթին
իտարէսիզլիյինէ, իսէաշըզըղա, մէմու-
րիյին ախլագսըզըղընա աթֆ էտիլմէքտէ
տիր, Իմտի այնի իտարէսիզլիք, այնի ի-
սէաշըզըղ վէ ախլագսըզըղ Սնատօլու
ճիհէթլէրինտէ տախի ճարի օլտուղու միւ-
նասիպէթլէ, հիւքիւմէթ պիզգարուրէ Ա-
նատօլուտա իճրասը լազըմ օլան իսլահաթ-

տան պահա էտիյոր: Բուժելի մաղլուպիյէ-
թինտէն պիր տէրս էօյրէնտիք իսէ, օ տա
շու օլմալը տըր քի, Անատօլուտա տախի
այնի սուի իտարէ տէվամ էտէր իսէ,
այնի գաիտէ ի թապիիյէ հիւքմիւնճէ Ա-
նատօլունուն տա սօնու կէլէճէք, օրասը
տախի գան վէ գըթալ իչինտէ զարգ օ-
լուպ, չօգ զէման կէչմէզտէն օրատա տախի
թիւրք հիւքիւմէթի խիթամ պուլաճագ
տըր: «Է՛հ, իչին սօնունա պէքլէյէլիմ»,
Ալլահ քէրիմ տիր: Գատէրիմիզ նէ իսէ օ
պաշմըզա կէլիր,» տէյիպ իսթօիֆ հիսս
իլէ պէքլէմէք տէ վար: «Պագալըմ շու իս-
լահաթ փրօթիլէրի նէ նէթիճէ վէրէճէք
տիր» տէնիլէպիլիր:

Պու պէօյլէ օլուն, լաքին կէլ կէօ-
րէլիմ քի, մասնգ Ալլահ պու քրաժէսի
Անատօլուտա տա իճրա օլունմագ «թագտի-
րիմիզ» իսէ, մաթթէտսիւֆ պունտա
զարարտիտէ օլաճագ օլան չօգճա էրմէնի-
լէր տիր: Տախիլիյէ նազըրը կէչէն կիւն
պիր սըրատա պէյանը էֆքեար էտէր ի-
քէն, էրմէնի մաթպուլաթընըն պու Անա-
տօլու եախօտ էրմէնիսթան իսլահը իլէ
չօգճա օղրաշտըղընը վէ պու եօլտա մէվ-
ճուտ օլմայան պազը մէսէլէլէրի մէյտա-
նա չըգարտըղընը պէյանլա պու շէյաէն
լիսանը նախօշուտի իլէ պահս էյլէմիշ
տէնիլտի: Թիւվազը շէօյլէ պիրսըրատա նա-
զըրլարըմըզըն վէ հիւքիւմէթ մէմուրլարը-
մըզըն պազը տէրէճէ հէսասս պուլունա-
ճագլարը մէմուլ օլունապիլիր: Էլտէքի
մէսէլէլէր հատտը զաթընտա փէք միւշ-
քիլ վէ պախսի էնտիշէ օլան մէսէլէ-
լէր տիրէր: Պունլարըն իչինտէն եիւզ ագ-
լըղը իլէ չըգմագ պէօյիւք պիր մարիֆէթ
տիր: Լաքին շու տա սահիհ տիր քի, Ա-
նատօլունուն իսլահը պու կիւն Բուժելի վէ
Մաքէտօնիա մէսէլէլէրինտէն պէճիտ վէ
մուհիմմ պիր մէսէլէ տիր: Սուլճ գօնֆէ-
րանսընտա թիւրքիանըն էվրօփատա նէ
գատար եէր հըֆզ էտիպ էտէմէյէճէյի

միւզաքէրէ էտիլիյօր, Անատօլու իսլահաթը
մէսէլէսի իսէ թիւրքիանըն մէվճուտ եա
մահվ օլմագ մէսէլէսի տիր: Բուժելիյի
իսլահ էտէմէտիյիմիզ հալտա օրատաքի
Օսմանլըար Ասիայա հիճրէթ էտէպիլտի-
լէր, Անատօլույու իսլահ էտէմէզսէք, օրա-
տաքի Օսմանլըար նէրէյէ հիճրէթ էտէ-
ճէքլէր:

Պու խուսուստա պիզ էրմէնիլէր թիւրք
վաթանտաշլարըմըզլա միւթթէֆիգէն տիւ-
չիւնմէլիյիզ: Սուի իտարէնին մուհագգագ
նէթիճէսի գանըր մուհարէպէ վէ միւտհիշ
հէզիմէթ օլտուղու հալտա, այնի գաիտէ
էվրօփատա օլտուղու կիպի Ասիատա տա
ճարի տիր: Իմտի $2 \times 2 = 4$ օլտուղու կիպի
միւսէլլէմ տիր քի, Բուժելի իտարէսի Ա-
նատօլուտա տէվամ էտէրսէ, Անատօլու-
նոն տա Բուժելիյէ տէօնմէսի պիր գաշ
սէնէլիք իշ տիր:

Պիզ պու շէյի էսթէմէյօրըզ: Պիզ իս-
թէմէյօրըզ քի, Անատօլու էճնէպի պիր
տէվլէթ էլինէ կէչին, իսթէմէյօրըզ քի
Անատօլուտա թիւրք, էրմէնի վէ Գիւրտ
արասընտա միւնազաա վուգու պուլտուն,
պիզ իսթէմէյօրըզ քի, Անատօլուտա մու-
հարէպէ օլտուն, եա գան տէօքիւլսիւն:
Պունլարըն հիշ պիրի տէ իչիմիզէ կէլմէզ:
Կէրէք թիւրքլէր վէ կէրէք էրմէնիլէր եէ-
թէր գատար գան տէօքտիւք, եէթէր
գատար եէթիմ վէ տուլլարա մալիք օլ-
տուգ: Արթըգ այաղա գալգմագ, շիֆա
պուլմագ վագթըմըզ կէլմիշ տիր: Պուն-
տան մատա, պու անասըրըն պիրլիքտէ եա-
շաւալարը, պիրլիքտէ տիւչիւպ գալգմա-
լարը, նասիպլէրինի պիրլիքտէ արամալարը
հէմ մագուլ վէ հէմ թապիի տիր: Պիզ
էրմէնիլէր ալէյհինտէ այրը պիր իտարէ ի
մուլթարիյէթ արայօրլար իննատը ապէս
օլտուղու կիպի, պիզիմ պիր էճնէպի հիւ-
քիւմէթէ իլթիճա էթմէմիզ տէ զայր ի
մագուլ տըր: Անատօլուտաքի Օսմանլը ա-
նասըր իչիւն եէկեանէ խայրը թարիգ, ա-

տիւ պիր իտարէ թահթընտա իթիթիֆագ վէ մուհապպէթլէ եաշամալարը տըր: Տինի վէ ուրգի թէասսուպ գալտըրըլըպ տա մէմլէքէթտէ հիւսնի իտարէ թէէսիս է-տիլիրսէ ճիւմլէմիզին գարտաշ կիպի եա-շամասընա հիշ պիր մանի եօգ, վէ ճիւմ-լէմիզ իշիւն օնտան խայրը պիր մէսլէք եօգ տըր:

Պու միւնասիպէթլէ չու Անատօլույա ազըն ազըն հիճրէթ էթմիշ օլան 100 պինլէրճէ Բուլմէլի մուհաճիրլէրի պիզէ հէմ մուսվէնէթ էտէպիլիրլէր հէմ միւշքիլաթը արթըրապիլիրլէր: Եկէր ճանլարը եանմըլ օլարագ Խրիսթիյան գօնչուլարը ալէյհինտէ խուսումէթ հիսսինի թէշվիգ էտէլլէրսէ, մէվճուտ օլան միւշքիլաթ տահա զիյատէ արթար, վէ Եկէր եէրլիլէր պու մուհաճիր-լէրէ իշթիրաք վէ հիւսնի թէվէճճիւհ իպ-րազ էտիպ անլէրին գալպլէրինի գազա-նըրլարսա պու մէմլէքէթտէ անասըրը մուխթէլիֆէնին պիր պիրինէ եագլաշմա-սընա խըրմէթ էթմիշ օլուրլար: Պու իսէ Եհաշիլիլիս եափաճաղը չէյ տիր: Լաքին ապ խըտմէթ հիւքիւմէթտէն մէմուլ տըր: Եր-մէնիլլէրին չու սըրատա քէնտի հալլարընըն իսլահը իշիւն ֆէրեատ էթմէլլէրինէ «Պիր մէսլէ չըգարմագ», տէյու թէլագգը էթ-մէք զայէթ հագգսըզ պիր հիւքիւմ տիր: Պու թալէպ վաթանըն պագասընը թէէմին էթմէյէ տօղրու ալընան պիր ատըմ սա-յըլմալը վէ հիւքիւմէթին էն զիյատէ ճիտ-տի իշթիրաքընա մագհար օլմալը տըր: Ա-նատօլունուն իսլահընը թալէպ էտէնլէր Օսմանը հիւքիւմէթինին պագասընը թա-լէպ էթմիշ օլուրլար, Անատօլունուն իս-լահընը իճրա էտէնլէր Օսմանըլըզա գարըլ էն պէօիւք մուսվէնէթի իֆա էթմիշ օ-լուրլար, Անատօլու իսլահաթընը իսթէյէն-լէրէ տօղրու սու ի զանն վէ վէսվէսէ թա-շըյանլար վաթանըն հայաթընա գաստ էյլէմիշ օլուրլար: Պու կիւն Անատօլու իսլահաթընա պիր եօլ պուլմագ սուլհ գօնֆէրանսընտա պիր գաշ միւսաիտ շարթ գապուլ էթտիրմէքաէն պէօիւք պիր տիփ-լոմաթըլը տըր: Իմտի պունը քիմ իճրա էտէճէք տիր:

Յ. Գ. Գ.

ԱՅՎԱԼ Ը ՀԱԶՐԵ

Թիւրքիյէր վէ Երմէնիյէր. — «Ասըր-լարտան պէրու սայը պինիհայէսինտէն պօլ պօլ իսթիֆատէ էթտիյիմիզ պու միլլէթ միւշքիլ կիւնլէրիմիզտէ կէօսթէրտիյի հիսսի վէֆա վէ սատագաթ, ֆէլաքէթլէրի-միզտէ կէօսթէրտիյի ուլուվլը ճէնապ, հիսսի չէֆագաթ վէ միւրիւվլէթլէ, վէ մա-լիք օլտուղը էվսաֆ իթիպարը իլէ սաա-տէթէ հուզուր վէ էմիյէթէ պին քէրրէ քէսպը իսթիհագագ էթմիշ տիր: Պիզ իսլամլար վէ Թիւրքլէր Երմէնիլլէրին պիզիմ իշիւն նէ տէմէք օլտուղունու, Օսմանը եուրտունըն ըրֆահ վէ սէլամէթի Երմէնի-նին ըրֆահ վէ սէլամէթինէ նէ գատար մէրպուլ օլտուղունը տահա չօգ ղէման-լար էվվէլ պիլմէյէ մէճպուր իտիք: Իսլամ-լար պիլլէճէք իտի քի, Եկէր պու գալմըն հէր նէվ մահրումիյէթ արասընտա, իտա-մէ էթտիյի օ սայը ֆէյազ օլմասա իտի, քէօյլլէրիմիզ, գասապալարըմըլ չօգ տահա խարապ, խազինէմիզ չօգ տահա ֆագիր վէ եուրտումուզ պաշտան պաշա չօգ տա-հա մուզլիմ, չօգ տահա սէֆիլ օլուր իտի: Պաշալարընըն իսթիլա էօնիւնտէն գաշան զալալը չօճուզլարըմըլ, գատընլարըմըլ հայվան պօղազլար կիպի քէստիքլէրի պիր ղէմանտա, օնլարըն օրտումուզա եօլլատը-ղը նէֆէրլէր, տահա եիւքսէք տէրէճէսի օլմայան պիր գահրամանըզլա հարպ էտի-յօր, հիւքիւմէթիմիզէ վէրտիքլէրի մէմուր-լար, իսթիլայա օղրայան չէհրլէրիմիզտէ վաղիֆէլլէրինի էն սօն թէրք էտիյօրլար վէ օնլարըն աիլլէրի հիճրէթ էտէն իսլամ հէմլէհրիլլէրինի էվլէրինէ ալարագ, «Կիթ-մէյինիզ, պու կիւնլէր կէչինճէյէ գատար պէրապէր օթուրալմ, եուվանըզը պօղ-մայընըլ» տէյօրլար իտի: Իսթիվա էթ-տիյի աճըլարըն իշինտէ եաշատըլըմըլ կիւնլէրէ թէմամըլա պէնզէյէն կէչէն Բուս մուհարէպէսի կիւնլէրի, մէմլէքէթին պիւ-

Թիւն գուժվեթլերինի տաղըթտըգտան սօն-
րա տիկէր Խրիսթիյան միլլեթլեր այրը այ-
րը քէնտիլերինէ խասս պիր իտարէյէ մա-
լիք օլմուշ, վէ հէր քէս Օսմանլը սալթա-
նաթընըն պիր տահա տօղրուլմայաճաղընա,
արթըգ նիհայէթի կէլտիյինէ ինանմը
իտի: Պէօլլէ պիր զէմանտա էրմէնիլերին
Պէրլին գօնկրէսինտէն իսթէտիքլերի, պիր
մէյլի իֆիթիրազ կէօսլթէրմէքտէն նէ գա-
տար ուզագտը վէ նէնիսպէթտէ պիզիմ ի-
չիւն շայանը թէէմիւլ պիր իթիտալ իլէ
մէչպու իտի: Պիզ պիր էնտիչէի հագգփէ-
րէսթի իլէ իթիրաֆ էթմէյէ մէճպուրըզ
քի, էկէր քէնտի իտարէմիզին զաաֆլարը,
գայտարըզըլը օլմասա իտի՝ օնլար իւսթիւն-
տէ օթուրտուգլարը թօիրաղլարը պիր
պաղչէ վէ պիր տիյարը իւմրան հալինէ
կէթիրմէյէ չօգտան մուվաֆֆազ օլուրլար
իտի: Օնլարըն թէրագղը աւըմլարը էօ-
նիւնտէ տաթմի պիր մանի հալինտէ տի-
քիլտիքտէն սօնրա, պու տա քեաֆի կէլ-
մէյօր իմիշ կիպի՝ այրը սէպէպլէլտէ տէ
օնլարա զիյան վէրմէք, կիւնահլարըն էն
ֆաճիի վէ պիլխասսա պաչգալարը գար-
չըսընտա հագիգի տօսլթլարըմըզ վէ քէնտի
մէնֆաաթըմըզ թէմեիզ էթմէքտէքի
զաաֆըմըզն փէք աչիքեար պիր տէլիլի
օլուր: Թէվֆիգ Թիքրէթ պէյ, էրմէնի իս-
թիլալընտան սօնրա քէնտիլերինէ վազը
օլան պիր զիյարէթիմտէ միւթէէսիր պիր
լիսանլա՝ Պիլմէյօրըզ, անլամայօրըզ քի՝
օնլարըն պաչընա էնտիրտիյիմիզ հէր տար-
պէ հագիգաթտա քէնտի գաֆամըզա է-
նիյօր, օնլարա վէրտիյիմիզ՝ հէր զիյանը
օնլարտան ֆազլա պիզ չէքիյօրըզ, մէվլէ-
քէթի պէսլէյէն պիր ունսուրը քէնտի էլ-
լէրիմիզլէ խարապ էթմէյէ գալգտըզ՝
տէյօր իտի:»

Իգսամ

պիւսլէրինտէն տօլարը թէպրիքէ շայան
տըր: Էվրօփանըն իքի պէօյիւք իթթիհատ-
լարընտան պիրինէ մէնսուպ օլան պիր հիւ-
քիւմէթ պիթարաֆլըզը հըֆզ էտէրէք
պուլտան տահա էյի պիր թավասուլթ
էտէմէզ իտի: Լօնտրատաքի սուլհ մէճլիսի
սիյասի պիր իճթիմա տըր: Եինէ տէ 5
օրտուլարըն իճթիմալ տէմէք տիր քի, հէր
պիրի քէնտի գուժվեթլինէ տայանարազ
թալէպտէ պուլունաճագլար տըր: Էմինիզ
քի, Պուլլարիա վէ Թիւրքիա սուլհը ար-
զու էտիյօր, ֆագաթ Թիւրք վիլքէլսընըն
արգասընտա ապքերի պիր փարթի վար
տըր քի, Ասիատան կէթիրաիքլերին թէճ-
րիպէ էթմէք իսթէրլէր: Պուլլարլար տալի
էտիրնէնին տիւչէճէյի կիւնիւ վէ տագի-
գէլերի սալըյօրլար: Թիւրքլերին Էվրօփա-
լլար արասընտա պիր իիսթիլաֆ պէքլէմէ-
լերի ագիլանէ պիր էմէլ տէյիլ տիր: Քէզա
Պալգան միւթթէհիտլերի արասընտա տա-
խի իթթիֆագսըզըզ մէյտանա կէթիրմէյէ
չալըչաճագլար իսէ տէ, անլէրին չիմտիրի
մէսլէքի անճագ Թիւրքիատան ալաճագ-
լարը արագի խուսուսուլտա միւպահէսէ
էթմէք տիր: Օնուլն թագսիմինի արալա-
լընտա գօնուչաճագլար տըր: Էվրօփա պու
մէսլէլտէ իքինճի տէրէճէտէն պիր մէն-
ֆաաթ հիսս էտիյօր: Էվրօփանըն ուճուն-
տաքի պիր քէօչէտէն մատա հիշ պիր եէ-
րինտէ Թիւրք հիւքմիւ գալմամը տըր:
Պունուլն իլէ Էվրօփանըն առալէթ հիսսի
իգնա օլմուշ օլույօր: Անճագ, Բուսիա իլէ
Ավսթրիա արասընտա օլան կերկինլիք էն-
տիչէ վէրիյօր: Սըր էտվարա կրէյ՝ թէչէպ-
պիւսիւնիւն մանասը միւպալաղա էտիլմէսին
տէյու չօգ տիզ գաթ էյլէտի: Պու մէճլիսին
անճագ սիւֆէրանըն պիր միւչալէրէսի ի-
տիյինի վէ անըն միւզաքէրաթընը հիշ պի-
րինին գապուլա մէճպուր օլմատըզընը է-
յուճէ անլաթտը: Եինէ տէ խուսուսի պիր
զուհուրաթ օլմազ իսէ մագսէտէ խըզմէթ
էտէճէք տիր, եանի հէր չէյ պիրլիքտէ

Գօնժէրաւնս վէ գօնսէր.—Նէյյըն տէ-
յօր քի, «Սըր էտուարտ կրէյ տիւնեանըն
սէլամէթի իչիւն իճրա էյլէտիյի թէչէպ-

գօնուշուլաճագ վէ հիշ պիւրի այրը պիւր ֆաալիյէթտէ պուլունմայաճագ տըր : Պու պապտա պիւթիւն էվրօփա միւթթէհիտ տիր : Ատրիաթիքտէ Սըրպ լիմանը մէսէլէսի՝ զանն էթմէյիզ քի հալլ օլունմազ պիւր մէսէլէ օլուն, պազը Սըրպ մէմուրլարընըն պասիւրէթսիզ պէյանաթընա վէ Ավսթրիա զազէթալարընըն թէհէյիլիւճքեարանէ եան-լըչլարընա րազմէն օ մէսէլէ մանէն թէս-վիյէ օլունմուշ տըր : Տէվլէթլէրտէն հիշ պիւրի (պէլքի Բուսիատան մատա) Սըրպիա-նըն պիւթիւն չէմալի Արնավուտուղու ալ-մասը ֆիքրինտէ տէյիլ տիր . եինէ տէ հիշ պիւրի Սըրպիանըն օրատա պիւր լիմանա վէ Ավսթրիա գօնթրօլունտան ազատէ օ-լան պիւր Ատրիաթիք եօլունա մալիք օլ-մասը էլզէմիյէթիւնի ինքեար էթմէզ : Ասլ տիքէնլի մէսէլէ Արնավուտուղու իսթիզլա-լիյէթի վէ օնուն հուտուտլարընըն թալիւնի մէսէլէսի տիր, պունտա տա թէլաչա մա-հալ եօգ : Ավսթրիա իլէ Իթալիա պէյնին-տէ օլան հասէտ օրայը եա Օսմանը եա տա ումում էվրօփա հիմայէսինէ վազ էթ-մէյի ինթաճ էթտիւրէճէք տիր : Անճագ է-լան Ավսթրիա վէ Բուսիանըն թահիտաթը ասքէրիյէ իլէ մէշղուլ օլմալարը վէ Ավրս-թրիա Հարպիյէ նազըրընըն տէյիլիլմէսի ֆէնա ալամէթլէր տիր քի , հալա էվրօփա մուհարէպէսի թէհիլէսի կէշմիշ տիր տէ-յու քէնտիմիզի թէպրիք էտէմէյիզ : Իթ-թիֆագը Միւսէլլէսին թէճտիտի զաթէն մէմուլ իտի . եինէ տէ պունա րազմէն Ա-վրսթրիա վէ Իթալիա պիւր պիւրինէ գարչը սիւհլանմագտան ֆէրաղէթ էթմէյէճէք : Էվրօփանըն իքի պէօյիւք գըսմլարա ա-րըմասը վագաա տիւնեա իչիւն պիւր թէհ-լիքէ տիր : Պու իքի գուվլէթլէրին միւ-սավի օլտուղու վէ պու սէպէպտէն միւ-վազէնէ օլաճաղը իտտիասը վահի տիր : Ինսանի գուվլէթլէր ասլա միւսավի օլա-մազլար : Պու գատար կէնիշ պիւր թէրքի-պաթըն մանէվի վէ մատտի գուվլէթիւնի

քիմ գալէմէ ալապիլիւր : Պիւր թարաֆըն միւճթէմի պահրիյէ գուվլէթիւնի, տիկէր թարաֆըն իսէ թօփ վէ միւճթէմի պէրրի գուվլէթիւնի հա՞նկը մաթէմաթիք իլէ հի-սապ էտէճէքսին : Ինկիլթէրրա վէ Իթալիա տաիմա գըսմէն ալըլմըշ պիւր լէֆիգ օ-լաճագլար : Բուսիանըն հարաքէթի ասքէ-րիյէսինին եավաչըղը իչիւն պու հիսապ-տան նէ գատար թէնզիլ էտէճէյիզ : Սօն-րա հէփ պու հիսապլար պիւթտիքտէ , պիւր տէ էօյլէ անլաչըլըրաա քի, Գրիւզօ թօփ-լարը, Գրիւփ թօփլարընտան էյի վէ թէէ-սիւրլի իմիշ, հէփ րագամլար ալթ իւսթ օլուր ! Պիւր թէսէլլի պուլաճագ ճիհէթ վար իսէ, օ տաշու տըր քի՝ պու չէրիքլէր պիւր պիւրլէրի իւզէրինտէ միւթէտիլ թէէսիւրհա-սըլ էտէճէքլէր, պիւր պիւրլէրինէ անլատա-պիլէճէքլէր քի, մութլագա հէր պիւր տա-վալարը իչիւն սիւհլ ալըպ եանլարընա գօշ-մայաճագլար տըր, ամմա մութլագա հագգ օլան հուգուգ իչիւն տուրաճագլար տըր : Պու սէպէպտէն պու չէրիքլէր մուհարէպէ իչիւն օլտուղու կիպի, սուլհ իչիւն տէ թէէսիւրլէրինի գուլլանաճագ տըրլար : Հալը հազըրտա Ալմանիանըն ֆարզը՝ Ավսթրիա-նըն իտտիալարընը թատիլ էթմէք , Ին-կիլթէրրանըն վազիֆէսի իսէ՝ Բուսիանըն չիտտէթիւնի թէսքին էթմէք տիր : Մա էլ մէսէրրէթ տէյիլիլիւրիզ քի, պու իքի հիւ-քիւմէթլէր տալի ֆարզլարընը իֆա էտի-յօրլար, հէմ ճիտտի պիւր թարզտա իֆա էտիյօրլար : »

Փանաւա գաւալը մէսէլէսի . — 1850տէ եափըլան պիւր մուհէտէ մուճի-պինճէ Մ. Ամէրիգա հիւքիւմէթի՝ Փանաւա-տա գանալ եափմագ հագգընտան վազ կէշ-միշ իտի, 1901տէ թէքրար պիւր մուհէտէ իլէ Մ. Ամէրիգա պու հագգը թէքրար իսթիհ-սալ էյլէմիշ, չու շարթ իլէ քի՝ « Գանալ հէփ միլլէթլէրէ աչըգ օլուպ վափօրլար միւսավի վէրկիյէ թապի օլաճագլար : » Շիմտի իսէ Մ.

Ամերիգա քենտինին գըյըտան կիտէն վա-
փօրլարը իչիւն տահա միւսաիտ պիր թա-
րիֆա գապուլ էյլէմիշ օլտուղունտան ին-
կիլթէրրա հիւքիւմէթի պու գարար ալէյ-
հինտէ փրօթէսթօ էտիյօր : Մ. Ամերիգա
հիւքիւմէթի իսէ՝ «Հէփ միլլէթլէրէ միւսափի
օլաճագ» տէմէր իլէ օ թապիրին իչինտէն
Ամերիգա տախիլ տէյիլ իտի տէյու իթի-
րազ էտիյօր : Սըր էտուարտ Կրէյօ ահտնա-
մէտէ «պաշգա» թապիրինին պուլունմատը-
ղընը հէփ պաշգա միլլէթլէրէ միւսափի
օլաճագ տէնիլմէտիյինի զիքը էտիպ փրօ-
թէսթօյա տէվամ էտիյօր : Մ. Ամերիգա-
նըն պու գարարը գանալըն ճիւմլէ մաս-
րաֆ վերկիլէրինի օլ պիրլէր իւզէրինէ
եիւքլէթմէր օլույօր : Օլ տէրէճէքի տիկէր
միլլէթլէրին վափօրլարը գանալա կէլիպ
քէնտի հումուլլէրինի Ամերիգա վափօրընա
եիւքլէտէրէք կէչիրսէլէր տահա ուճուզ
օլաճագ իմիշ : Ինկիլիզլէր իթիրազ էտի-
յօրլար քի, Փանամա Մ. Ամերիգանըն պիր
գըսմը տէյիլ տիր, վէ գըյըտան կիտէն
վափօրլարընըն ճիւզի պիր գըսմը տէյիլ տիր.
պէօյլէճէ օրալարըն թիճարէթի պահրիյէսի
հէփ Ամերիգալըլարըն էլինէ կէչէճէք տիր.
Սըր էտ. Կրէյ մէսէլէյի պիր հաքէմ հէյէ-
թինէ թէվտի էթմէքլիյի թէքլիֆ էտիյօր :
Իւմիտ օլունույօր քի, պու մէսէլէ տէվ-
լէթէյն պէյնինտէ պիր կիւճիւք չըգար-
մայաճագ տըր : Զաթէն Ամերիգատա տա-
խի պիր չօգ պէլլի տիպլօմաթլար ինկիլ-
թէրրայա հագգ վէրիյօր իմիշ :

ՄՈՒԽԱՊԵՐԱԹ

ԷՕՅՐԷՆԷՄԷՅԻԶ

ՏՕԳ. Ա. Ս. ՆԱԳԳԱՇԵԱՆ

«Մաղլուպ զալիպտէն չօգ գազանըր,
էյէր անլարսա», տէրլէր : Բեաճքի պու
պիզէ պիր տէրս օլսա, չու ֆէլաքէթէրա՛.
մէթ օգուր իտիմ : Բեաճքի պու սօն տէ-

ֆասը օլսա օլ զէման՝ «Մարիճա, Վարտար
վէ Թունճա վատիլէրինէ ագան գան սէլ-
լէրի պատի հալա օլմատը», տէր իտիմ՝
վէ չու տիւշմէնլէրէ տուալար օգուր իտիմ :
Պու իլք տէֆա տէյիլ տիր քի, մէմլէքէ-
թիմիզ ազիմ պիր պիւհրան իչինտէն կէ-
չիյօր վէ էկէր պուլնըն սէպէպ ի ասիսի
տէֆ էտիլմէզ իսէ պու տա սօն տէֆասը
օլմայաճագ տըր :

Ասլ սէպէպ, Թիւրքիատա պիթարաֆ,
ատիլ վէ մունթազամ պիր հիւքիւմէթ
օլմատըղընտան, էմնիյէթ ի ումումիյէնին
սէլպ օլունմասը վէ գուվլէթլինին զաիֆէ
հիւճիւմ էտիպ զուլմ, սըրգաթ, եաղմա
վէ գըթալ էյլէմէսի տիր : Պու հալտէն
էլպէթ էն չօգ միւթէզարըրը օլան Խրիս-
թիյան էհալի տիր : Միւսիւմանլար իսէ
պու կիպի ճինայէթլէրէ սուհուլէթ կէօր-
մէքլէ մատտի զիյան վէ էօլիւմտէն տահա
տէհչէթլի օլան ինսանիյէթ վէ սիյրէթլէ-
րինի զայիպ էյլէտիքտէն մատա, պու հիւ-
քիւմէթսիզլիք վէ թէրագգըսըղըզ եիւ-
չիւնտէն, ասքէրլիք, ֆագը, իլլէթ վէ ճէ-
հալլէթ սէպէպինտէն այնի տէրէճէ վէ տա-
հա գիյատէ մազտուր վէ մազլում տըր-
լար : Նէ չարէ քի հալլէրինի պիլմէյօրլար
վէ պիլէնլէրի տէ սէս չըգարամայօրլար :
Պու հալին իլք վէ էն թապի չարէսի՝
հիւքիւմէթ քէնտիլիյինտէն հագիգի իւ-
լախաքը թաթպըզ էտիպ, մէմլէքէթտէ
թամմ ատալլէթ վէ միւսափաթը թէէսիս
էյլէմէսի տիր : Պիզ պուլնա իմքեան կէօր-
մէյօրըզ վէ պու պապտէ ասլա իւմիտի-
միզ եօգ տըր : Զիրա,

Էվվէլա, Գալիլիյէք եօգ տըր : Թա-
րիս իսպաթ էյլէմիշ տիր քի, Թիւրք գալ-
մը ֆէթհ էթմէյի պիլիյօր, ամա իտարէ
էթմէյի պիլմէյօր : 500 սէնէտէն պէրու իս-
թիպտատ վէ գահը իլէ իտարէյէ ալըմըշ
պիր գալմ՝ չիմտի պիր կիւնտէն պիր կիւնէ
տէյիլէմէզ : Շախսի սիյրէթլէր կիպի միլլի
սիյրէթլէր տախի տէյիլլէմէզլէր : Պու կիւն

քեաֆֆէի թիւրքէր իսլահաթըն թէմա-
մէն թաթպըզընա լազի օլսալար, (վէ է-
մինիզ քի, փէք չօգլար պունտան պաշգա
խէլաս չարէսի օլսալարընը ճիտտէն կէօ-
րիւյօրլար), պունու իճրա էտէճէք ատէմի
վէ գապիլիյէթի պու մէմլէքէթտէ պու-
լամայանագ տըրլար: Պունու շու սօն 4
սէնէլիք թէճրիպէ վազըհէն իսպաթ էյլէ-
միշ տիր: Եէնի Կէնճ թիւրքէր, Էվրօփա
թալիմի կէօրմիւշ, Փարիզ վէ Պէրլին սօ-
գազլարը թէփէլէմիշ, Եէնի Ֆիքրէր, Եի.ք-
սէք թալիմ ու թէրպիյէ կէօրմիւշ, Էճնէպի
լիսանլարա աշինա զաթլար տախի, թամմ
պիրգաշ Եիւզ սէնէ Էվլէլքիլէր նէ տիւշիւ-
նիւրլէր, նասըլ հիւքմ ու իտարէ էյլէրլէր
խէ էօյլէ ամիլ օլտուլար: Գըրըճտան, սօ-
փատան այրըլամատըլար: Ապտիւլ Համի-
տին նագըս պրագտըղը վար իսէ անը իթ-
մամ էյլէտիլէր:

Հէլէ շու սօն ըուպ ասրտան պէրու
պիզտէ ախլագ օլ տէրէճէ պօզուլմուշ վէ
պիր մէճնուն զալիմին էմրլէրինէ քէօր քէօ-
րինէ իթաաթ էտէ էտէ իրատէթ վէ
մէպտէ տէնիլէն չէյի օլ տէրէճէ զալիպ
էթմիշիզ քի, պու սիսիլէտէ արթըզ մէմ-
լէքէթ իտարէ էտէճէք, օնտա տա թամմ
միւսապաթ վէ ատալէթ իլէ իտարէ էտէ-
ճէք քիմսէ արամա: Էլպէթ պիր գօճա
մէմլէքէթտէ 50—100—1000 իսթիսնալար
օլապիլի, ֆագաթ պունլար մէմլէքէթէ
քիւաֆի տէյիլ տիրլէր վէ պու գօճա ֆապ-
րիգայը ահէնկտէ սագլամագ իչին չօգ
ուսթալար լազըմ տըր:

Մաէթթէէսիւֆ իսթիսնա տէյու ֆարզ
էյլէտիլէրիմիզտէ պիլէ էօյլէ հալլէր կէօր-
տիւք քի, պիւսպիլիւն մէյուս օլտուգ:
Բումէլիտէ, մէմուրիյէթտէ պուլունմուշ
օլան կէնճ, զէքի վէ թալիմ ու թէրպիյէ
կէօրմիւշ պիր ատիյէ մէմուրու իլէ կէօ-
րիւշիւյօր իտիմ: Միւմաիլէյհէ՝ նի՞չիւն
պարի Բումէլիտէ իսլահաթը թաթպըզ
էթմէտիլէրինի սօրսում: Ճէվապէն, «Եա-

փանագ իտիք լաքին Էվրօփալըլար պրագ-
մատըլար,» տէտի: «Աճայիպ, նա՞սըլ պրագ-
մատըլար, նէ՞ օլտու,» տէյու սօրունճա՝
«Եանընտա չիւքէթ միւհիւրիւ իլէ քեա-
ղըտ պուլտուգլարըմըզը ասանագ իտիք,
գօնսօլօսլար պրագմատըլար,» տէյու ճէվապ
վէրտի: Օլ տօսթում իսլահաթը ասագ
անլայօր իտի, վէ ումումէն իսլահաթը՝ պու
մէմլէքէթտէ վուրմագ, գըրմագ, ասագ
վէ քէամէք անլայօրլար: Իմտի լուղէթին
մանասընը պիլմէյէն պիր գալմ, օնու իճ-
րա էտէմէզ: Իսլահաթ եափամաղ:

Սանիէն, արամըզտա Հիւսն ի Աիյէթ Եօգ
տըր: Իսլահաթ եափամաղա գապիլիյէթ վէ
իսթիտատ օլսա պիլէ եափամագ իսթէմէզ-
լէր, զիրա ուսուլլարընա կէլմէյօր: Հա-
գիգի իսլահաթ օլտուգտա հագգ վէ միւ-
սալաթ թէէսսիւս էթտիքտէ, անճագ լի-
յագաթ վէ իսթիտատ իլէ եարար, ֆի-
լանա մէնսուպ օլմագ, պէյ զատէ, փաշա
զատէ օլմագ, Իսլամ եա Խրիսթիյան օլ-
մագ փարա էթմէզ: Չալըշպ չապալայըպ
ատէմ օլմալը, պիհագգին մէվգի թուլթ-
մալը տըր: Պու ըգգապէթ՝ ուսուլումուղա
կէլմէյօր: Հագիգաթէն Եկէր պու մէմլէ-
քէթտէքի հէր պիր գալմ միւսապի վէ
այնի սէվիյէյէ վազ էտիլիպ, անլէրէ այնի
ֆուրսաթ վէրիլի իսէ, չիմտիքի իլէրուտէ
տուրանլարը էն պաշտա տէյիլ, պէլքի տէ
էն կէրիտէ կէօրէճէյիզ, չիւնքի չիմտիյէ
գատար թէրագգը իլէ տէյիլ, սօփա իլէ
վուրուպ գըրարագ, ըիւճհանիյէթլէրինի
սագլամը տըրլար: Էվլէթ, իսլահաթ չիմ-
տիքիլէրին չօղունու չիւրիւյէ չըգարըպ
արրատան տիւշիւրէճէք, ամմա կէրիյէ ազը
վէ էյիսի գալաճագ: Սօնրատան թէօրէ-
յէնլէր տէ ատէմ ագըլը սաղլամ պիր
էսաս իւզէրինտէ պուլունաճագլար:

Շիմտի հուզուրունտա էլ փէնչէ տի-
վան տուրտուղումուզ նէ գատար մէմուր-
լար վար քի, 14 Եաշընտա պիր չօճուգ
գատար լալիմ ու թէրպիյէ կէօրմիւշ

տեղի տիրելու հետ, թիւրք վաթանտաշ-
լարըմը շու մէմուրիյէթ իլէ եաշամագ
հէմ սալթ մաաշ իշիւն մէմուրիյէթ ալ-
մագ սէվտասընտան վազ կէշմէլի վէ սէ-
նաաթ, թիճարէթ էօյրէնմէլի տիրելու Զը-
րաաթտա եէնի ուսուլլարը թաթպըզ է-
տէն մէտէնի քիմսէլէր իլէ եան եանա
եաշամաղա րազի օլմալը տըրլար: Իշթէ
պունու եափմայօրլար, ախէր սէօզ իլէ
պիր սիւսիլէյի ֆէտա էթմէլի տիրելու:

Սալիսէն, Մէսուրիյէթ Եօզ: Պու մէմ-
լէքէթին էն պէօյիւք պէլասը պու տըր:
Մէսուրիյէթ սէօզիւ օլ գատար տա պօլ
գուլլանըլըր քի, իշիթտիքճէ կիւլէճէյիմ
կէլիւր: Հէր պիր մէմուր հէր կիւն մէսուլ
օլաճագ հալլէրտէ պուլունուր, պիր տա-
նէսինին մէսուլ օլտուղունու կէօրմէտիմ:
Հէլէ մահքէմէլէր րէյինտէ զայրի մէսուլ
տըր, սէնէլէրճէ իշինի, մասլահաթընը թէրք
էտիպ, տիւրիւ էգիյէթ վէ րէզալէթ իլէ
հագգընը իհգագ էթմէք իշիւն մահքէմէ
գափուլարընտա սիւրիւնէն պիշարէլէր, էն
նիյայէ տավալարը թէմեիզտէն նագզ օ-
լունուր, նի՛շիւն... Իլամը ուսուլա մուխալիֆ
օլարագ եազըմըլար եա մուհաքէմէնին պիր
շարթընը էքսիք գօյմուշլար: Կէրի պաշլա...
Պու նէ՛ ատալէթ: Նի՛շիւն մէմուրուն գու-
սուրը եիւզիւնտէն էհալի էգիյէթ չէքսին,
էնճամ թագաթ կէթիրէմէզ հալա կէլ-
սին: Միւքիյէ մէմուրլարը հէր խաթայը
իրթիքեապ էտէրլէր, չէքվա, ֆէրեատ,
ֆիղան, չօզ չօզ եէրինի տէյիտիրիւր եա
թէրֆի էյլէրլէր, չիւնքի օնու մէսուլ է-
տէճէք քիմսէ քէնտիսի տախի այնի հալտէ
տիր: Գի՛մ պիկիւնահ տըր:

Ահ, պու գըյմամագ, էքմէյինէ մանի
օլմամագ մէսէլէսի, պիր եա պիր գաշ
րէզիլ ասմամագ թէքտիր, էթմէմէք իշիւն
պիր էօլքէյի զայիպ էտէն հիւքիւմէթ իս-
լահաթ եափամագ: Մէմլէքէթտէ ատէմի
էմնիյէթտէն չէքվա օլույօր, տիւնեա պի-
զի վահշի տէյու թագպիհ էտիյօր. պիր

չօճուգ պիլէ պիլիւր քի՛ հէր չէյ վալինին
եա ապէրի գօմանտանըն էլինտէ տիր:
Տիւնեայը սարսաճագ գըլթալ վէ ճինայէթ-
լէր պիզլաթ գօմանտանըն հուզուրունտա
պաշլայօր, պիր էմրի իլէ պիր էօլքէյի
օն պինլէրճէ պիսուշլարը գուրթարա պիլիւր
իքէն սիւքիւթ տէյիլ, քալինէ էմր վէրէն
պին գաթ ճանիյի՛ հիւքիւմէթ թէքտիր
տէյիլ, թալթիֆ էտիյօր վէ հէր պիր մէ-
տէնի գալմըն նէֆրէթինի տալլէթ էտի-
յօր. պու սէպէպտէն իսշահաթ միւմքին
տէյիլ տիր: Պու կիւն մէսուլիյէթ պաշ-
լասըն եարըն պուրասը ճէննէթ օլուր:

Բապիէն, թէասսիւսի ի ինիյէ վէ միւ-
լիյէ իսլահաթա մանի տիր: Ասըլարտան
պէրու Իսլամ վաթանտաշլարըմըզ օլ պիր-
լէրէ րաշա վէ կեալիւր նազարըլլէ պագ-
մաղա ալըշմըշ, վէ անլէրին չէհատէթլէրի
պիլէ Իսլամ ինտինտէ գապուլ օլունմա-
մըշ օլտուղու կիպի՛ Խրիսթիյանլար տախի
Իսլամլարա պիր զալիմ վէ զատտար նա-
զարը իլէ պագմաղա ալըշմըշ տըրլար: Հէր
իքի թարաֆ նա՛սըլ միւսավաթ գապուլ
էտէրլէր: Պունա զամմ էտինիզ ճէհալէ-
թին նէթիճէսի օլան տինի թէասսիւսիւ քի,
հէր իքի թարաֆտա քէօք սալմըշ տըր,
օրատա պիթարաֆըզ վէ ատալէթ պէք-
լէմէլինիզ: Նէ՛ հաճէթ, էն եէնի ֆիքր տէ-
տիքլէրիմիզէ պագընըզ, պիր թարաֆտա
պիր Իսլամ տարպ եա գաթլ օլունսա՛
պիհագգըն տիւնեալարը վէլլէլէյէ վէրէն,
Մէշրութիյէթ զազէթամըզ էրմէնիլէրէ օ-
լան գըլթալ, եաղմա վէ գըզ գաշըրմալա-
րա եա սիւքիւթ էտիյօրլար, եա տա սահի-
ֆէլէրինի թէքզիպ իլէ տօլտուրուպ, «Վու-
գուաթը ատէյէտէն տիր, միւպալաղա
տըր» տէյիպ կէշիյօրլար: Հիւքիւմէթ տա-
խի պու մէսլէքտէն զէրրէ գատար շաշմա-
յօր, պու հիսսիյաթ իլէ իսլահաթ օլմազ:

Իմտի, Անթիպէսի Ան՝ իւր:

Գեաղըտը չէվիւր, կէշմիշի օգու, գաւաճ,
թէսէննի, իսաւապիյէթ վէ էօլիւմ տիր:

Պու մէմբէթտէ քէնտիլիյինտէն իսլահա-
թա գապիլիյէթ վէ իմքեան օլմատըգճա
նէթիճէսի մահվ տըր: Պինանէն ալէյհ խա-
րիճի վէ դայր ի մերպուր պիր գուվվէթ լա-
զըմ տըր, ախէր սէօզ իլէ հիւսնի թիզամըզ
իլէ պիր հիմայէ պուլմալըզ: Պրագ, Մուրատ
պէյլէր Բուսիայը, Ալի Գէմալար Ալմանիա-
յը, ախէրէր Ինկիլթէրայը ինթիսապ էյ-
լէսինլէր: Պու պիր մէսէլէ տէյիլ, լաքին
պու մէպտէ գապուլ էտիլմէլի տիր: Լութ-
ֆի Ֆիքրինին արգուսու կիպի «Պիզ պիզէ
չալըչալըմ վէ էօլէիմ», տօղրու տէյիլ
տիր: Օսմանլըլար Օսմանլը հալինտէ եաչար
վէ եաչայապիլիր, ֆագաթ աարլարըն իլ-
լէթի պիզի քէօթրիւմ էթմիշ տիր: Էլի-
միզտէն թուլթուպ գալտըրաճագ խարիճի
պիր գուվվէթ լազըմ. պունու ըէտտ էթ-
մէյէիմ: Էկէր էփրօփալըլար հէր սըրասը
տիւշտիւքէ սթաթուգուօ սէյու պիզի
հալիմիզէ թէրք էտիպ տիւշիւլիւմիւզէ
սէյը էտէճէք վէ արա սըրա տա թէքմէ
վուրաճագ եէրտէ, պու տէսթ ի մուսվէ-
նէթի ուզաթսալար, հաթթա կէօնլիւմիւզէ
գօյալարագ պիզի թուլթսալար իտի, պու
հալլէր պաչըմըզա կէլմէզ իտի: Շիմտի իսէ
պու միւպարէք, ամմա պէտպախթ տիյարա
օլաճագ էն պէօյիւք ֆէնալըզ Պալգան
մուհարէպէսի տէյիլ, անճագ անը քէնտի
հալինէ թէրք էտիպ իքինճի տէֆա կէլմէք
իւզըն սալուչուպ կիթմէք տիր:

ԲԱՆՑ ՎԱՆՏՈ ԷՍԵՐՍԵՆ

ԵՐՈՒՆԱԿ ԷՏ. Յ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ, ԲՈՊԷՐԹ ԳՕԼԷՃ

Վագթ միւրուր էյլէտիքէ տահա պէր-
րագ պիր թարգմտա կէօրիւլիւյօր քի, Բալֆ
Վօլտօ Էմրսըն Ամէրիգանըն էն պէօյիւք
տէհալարընտան վէ էն տէրին տիւշիւնէն
ֆէյլէսուֆլարընտան պիրիսի օլմուշ տըր:

Էմրսըն սիյասի վէ եա իւնսի տաիրէ-
տէ պէօյիւք պիր ըհպէր օլմամը իսէ տէ,
անըն աճայիպ ֆաալիյաթը տահա զիյատէ
մանէվիյաթ ալէմինտէ օլմուշ տըր: Անըն

թէրճիմէ ի հալը Էֆլաթուհնքի կիպի տէ-
րունի տիր:

Բալֆ Վօլտօ Էմրսըն 1803 Մայ. 24տէ
Պօսթօն շէհրինտէ տօղմուշ օլուպ, փէտէ-
րինին վէֆաթը միւնասիպէթիլէ էփէյի
փէրիչանլըզլարտան սօնրա՝ Հարվըրտ գօ-
լէճինի պիթիրմիշ, վէ իլմի իլահիյաթտան
տախի մէզուհ օլտուգտան սօնրա իւշ սէնէ
գաւտար Պօսթօնտա պիր վաիզ մագամըն-
տա իլլէմիշ տիր: Փագաթ պու իւշ սէնէ
խիթամընտա պագը իթիգատաթընտան տօ-
լալը մինպէրի պրագըպ քէնտիսինի ֆէլ-
սէֆէյէ, էտէպիյաթա վէ նուլթըլար ի-
րատ էյլէմէյէ վագֆ էյլէմիշ տիր:

Իքի տէֆա Էվրօփայը զիյարէթ էյլէ-
միշ, վէ Ինկիլթէրատա պուլունտուղուն-
տա պիր ագչամ միւսամէրէսինտէ Գար-
լալ իլէ քէնտինին արասընտա տէրին վէ
թաթըլ պիր տօսթըլգ պաչլամըշ տըր:

Իւք զէվճէսինին էօլիւմիւնտէն սօնրա
եինէ էվլէնտի, վէ Գօնգօրտ գարիյէսինին
լաթիֆ վէ սաքին մուհիթինէ շէքիլիպ հա-
յաթընըն պագի գըամընը պուրատա կէ-
չիտի: Գօնգօրտտա Էմրսընըն էվի Ամէ-
րիգանըն քիթապէթ մէրքէզի օլտու:
Թօրօ, Հօթհօրն, Ալքօթ կիպի պիր չօգ պէօ-
յիւք էտիպլէր Էմրսընըն էվինտէ մէճիս-
լէր ագտ էյլէրլէր, վէ Էվրօփանըն մէհնուր
միւլէլիֆլէրի Ամէրիգայը զիյարէթ էյլէ-
տիքլէրինտէ անըն էվինտէ խօշ պիր հիւսնի
գապուլ պուլուրլար իտի:

Դըշ ագչամլարը Ամէրիգանըն ֆարգըլ
եէրլէրինտէ նուլթըլար իրատ էյլէք, ախի
վագթտա պու ֆէլէֆի նուլթըլարը քի-
թապ հալինտէ նէյը էյլէրիտի: Էմրսըն
քէնտի Գօնգօրտտաքի հայաթը հագըն-
տա շէօյլէ եազըյօր: «Չօգ րահաթ պիր
էվիմ վար տըր. պուրտա օթուրուրըմ,
օգուրում, եազարըմ վէ գըշ ագչամլարը
պաղէն նուլթըլար իրատ էյլէրիմ: Չէվճէմ
Լիտիան Խրիսթիյանլըզըն թէճէսիւտիւ
տիր, քէնտիսինի Ասիա թէսմիյէ էյլէրիմ:

Վախտեմ գատրնյարն էն պէյազը էն լաթիֆի տիր : Եվլատրմ իսէ մուհապ- պէթ վէ նուր փարչասը տըր, քի սապահ- տան ազչամա գատար քէնտիսինէ մուգա- յէտ օլմազը տէյէր :

Էմրորն Գօնգօրտտա իքէն՝ էն մէշուր րիսալէլէրինի քիթապ հալինտէ նէշը էյլէ- տի , մէսէլա, «Թարթիս» «Ֆէվզ իւթ թապիա ֆէլէֆէսի» «Մուհապպէթ», «Րուհ իւլ Գուտս», «Շախսի էմնիյէթ», «Նումունէ տտէմլէր», վէ պունլարա պէնզէր պաշգա չօզլար : «Նումունէ տտէմլէր» քիթապը չօզ մէշուր տըր : Պու քիթապտա էն էվվէլ «Պէօյիւք ատէմլէրին ֆաթատէսի» մէվզուրնտան պահս էտէրէք, սօնրա սըրա իլէ «Էֆլաթուրն եախօտ ֆէյլէսուֆ» «Սու- տընպօրկ եախօտ Միսքիֆ», «Մօնթէյն եա- խօտ Սկէպտիկ» «Շէքսիիր եախօտ Շաիր» «Նափօլէօն եախօտ Տիւնեանըն Ատէմի» վէ «Կէօթէ եախօտ Միւէլլիֆ», մատտէլէրի իւզէրինէ եազըյօր : Էմրորն պու վազըթ- տա էֆէյի չիրլէր տէ նէշը էյլէտի , քէն- տի Ամէրիգանըն էն պէլլի շաիրլէրին- տէն պիրիսի օլմուշ տըր : Վազաա քէնտի չիրլէրինին պիր գըսմընտա իֆատէճէ է- փէյի գուտուրլարը տա վար տըր :

1867տէ Էմրորնըն ֆաալիյէթ հայա- թը խիթամ պուլտու , զաթէն պիր սէնէ էվվէլ թաթըլ վէ մաղմուլմ «Թէրմիսօս» չիրինտէ տիւնեայա էլվէտան էյլէմիշ իտի : Սօն սէնէլէրի զուրուպը չէմ կիպի իտի , եավաշ եավաշ կէօզլէրի զաիֆլէնտի վէ գուլաղլարը իչիթմէզ պիր հալէ կէլտի , վէ 1882 Մայիս ճտա վէֆաթ էյլէտի :

Հայաթընըն խարիճի գըսմընը պրազըպ պու պէօյիւք ֆիքրին աճաիպ թէսավվուր- լարընը անլամաղա չալըչալըմ :

Էմրորն ֆէվզ իւթ թապիա (քրէնսէն- ճէնքալիսք) ֆէյլէսուֆլարըն ըհհպէրի , էվ- վէթ տէյնպիլիլիլ ճըլարըն փէյլամպէրի օլ- մուշ տըր : Պու պէօյիւք ֆէլէսէֆէ մէզհէպի Ամէրիգալլարըն տինի վէ ֆէլէսէֆի տալի-

րէսինէ պէօյիւք թէէսիր իչէթմիշ տիր :

Մն տօգուզուհճը ասըն իւք գըսմը ա- ճաիպ վէ ումուլի պիր ըհհաթսըզըզ միւ- տտէթի իտի : Ամէրիգանըն ճիւմհալիյէթ , սիյասիյաթ վէ տինի տալիլէլէրինի եիւքսէլթ- մէք իչիւն պիւթիւն մուհիթ եէնի ֆիքր- լէր իլէ տօլու իտի : Քանթ վէ Ֆիհիթէ Ա- լամանիյաա եէնի պիր ֆէլէսէֆէ կիրտիր- մէքտէ , Շուէտտէ Սուխտպուք եէնի պիր տին թէէսիս էթմէքտէ , վէ Ինկիլթէրրա- տա Գարլալ վէ Գօյէրիճ եէնի Ալման ֆէլէս- ֆէսի իլէ մէշուլ օլմագտա իտիլէր : Էմրօփա- նըն պու թէսավվուր թէլաթիւմլէրի Պահրը Աթլասիյի կէչիպ Ամէրիգատա պէօյիւք պիր ազլի վէ ըուհանի հարէքէթ իլէրի կէթիւր- տի : Պու պէօյիւք հարէքէթ քրէնսէնսէն- քէլիզմ իսմիյէ մարուֆ տըր :

Էվվէլա , պազը մէշուր Թրէնսէնսէն- քըլիսքլէր պիրլիքտէ Պօսթօնտան սէքիզ միւ ուզագ պիր եէրտէ պէօյիւք պիր չիֆթիլիք սաթուրն ալտրլար : Պուրատա պի- ըատէր վէ գըզ գարտաչաք կիպի եաչա- յարագ իսհալ պիր չիրքէթ մէյտանա կէ- թիրմէյէ չալըչալըլար : Իչէրի չիֆթիլիք էթմէք , օգուլագ , եաղմագ , կէզմէք վէ իսհալարը եիւքսէք պիր ըուհանի հայաթ եաչամագ իտի : Փագաթ պիր կիւն պինա- լարը եանտը վէ անընլէ պէրապէր պու ճէմիյէթ վէ եիւքսէք իսիալլար տաիր խի- թամիլէպիր օլտու :

Պունտան սօնրա Տիալ իսմինտէ պիր զազէթա նէշը էյլէմէյէ պաչաալըլար : Է- մրորն պիր գաշ սէնէ գատար պու զա- զէթանըն սէր մուհաղըրի իտի , ֆագաթ նասըլ իսէ պիր ազ վագթ սօնրա Թրէն- սէնսէնքէլիսքլէր Տիալը թէրք էյլէմէյէ մէճպուր օլտուլար :

Պու Թրէնսէնսէնքէլիսքլէր Իսիալիսք իտիլէր , վէ անլէրին ֆէլէսէֆէսինի անլամագ իչիւն Էմրորնըն էսէրլէրինի օգուլալը- յըզ : Էմրորն պու հարաքէթին էն պէօ- յիւք ըհհպէրի օլտուզունտան քէնտիսի

տէ պիր Իսէալիսք եանի էֆրեար ու թէսավլուրաթը հագիգի սայանլարտան իտի: Թէֆէքքիւրիւ թահլիլ էթմէյէ հաս- սէլէրտէն պաշլամատը, զիրա կէօրտիւ քի, հասսէլէր մատտէլէրին եալընըզ էվսաֆընը կէօսթէրէպիլիօրլար, լաքին մատտէնին ա- սըլ մահիյէթինին նէ օլտուղունու կէօս- թէրէմէյօրլար: Հէր պէօյիւք Իսիալիսք կիպի մուհիթ վէ թարիխտէն զիյատէ թէ- ֆէքքիւրէ, իրատէթէ, միւճիգէյէ վէ շախ- սի սիրէթէ էհէմմիյէթ վէրտի: Անըն ի- թիգատընճա «հէր շէյ կէօսթէրիւ քի՝ ա- տէմտէ օլան բուհ ուզվի մէվճուտտա պիր ալէթ տէյիլ, անճագ պիւթիւն ուզվի պէ- տէնին ալէթլէրինի հայաթլանտըրան վէ անլէրի գուլանան տըր: Բուհ՝ գուզվէ ի հաֆըզէ, գուզվէ ի միւմէյիգէ կիպի պիր գուզվէ ի զիհնիյէ տէյիլ, իլլա պիւթիւն պու գուզվէթլէրի իտարէ էյլէյէն տիր: Բուհ պիր գապիլիյէթ տէյիլ պիր մահի- յէթ տիր, զիհն վէ եա իրատէթ տէյիլ, իլլա զիհնին վէ իրատէթին սահիպի տիր: Պէօյլէճէ ինսանիյէթ բուհուն ազամէթինի կէօրիւպ անլամալը տըր, պիւթիլ տիր քի՝ տիւնեա բուհըն տաիմի միւճիգէսի օլուպ պիւթիւն թարիխ մուգատտէս տիր: Վէ ատէմ պունու էօյրէնինճէ՝ օ զէման էանա վէ պօշ հայաթը պրագարագ Ալլահա գար- չը սաքին պիր իթիմատ իլէ հէր եէրտէ վէ հէր ալագատա հայաթըն պիր իլահի նաղմէ օլտուղունու կէօրէճէք տիր:»

Էմըրսընըն պէօյիւքիւրիւնին պաշգա պիր ճիհէթի օնուն շախսիյէթէ վէրմիշ օլտուղու էհէմմիյէթ տիր: Չօգ տէֆա տէնիլմիշ տիր քի, «Էմըրսըն Ամէրիգանըն ագլի հիւրրիյէթինի իլան էյլէմիշ տիր:» Պիր պէօյիւք փէյղամպէր կիպի հէր շախ- սըն տիւլիւնմէքտէ հիւրր օլտուղունը թէէ- յիտ էյլէտի: Օ տէյօր քի,

«Էլէր պիր ֆէրտ ճէսուրանէ քէնտի շախսի թէսավլուր վէ իլհամլարընը հա- յաթընտա կէօսթէրիւ իսէ, գօճաման տիւն-

եա անըն արգասընտան կէլիւ: Տիւնեատա ֆէրտին վահտանիյէթի վէ անըն այրը պիր սիյրէթէ մալիք օլմասը ունուտուլուսա, պու՝ էն պէօյիւք պախթաղըզլարտան պիրիսի տէյիլ մի տիր: Ֆէրտլէրին թէ- սավլուրլարը ազասը պուլունտուգլարը ճէ- միյէթլէր վէ եա ֆըրգալար իլէ թալին էտիլիւ: Խալը, պիրատէրլէր վէ տօսթլար, Ալլահ պունտան մէմնուն օլմազ, պիգիմքի պէօյլէ օլմամալը տըր: Պիգ ֆէնսի աշագ- լարըմըզ իւզէրինտէ եիւրիւյէճէիլ, պիգ ֆէնսի էյլէրիմիգէ իշլէյէճէիլ վէ պիլ- զաթ պիգիլմ թէսավլուրլարըմըզ սէօյլէ- յէճէիլ:

«Էն էվվէլ նասիհաթ էյլէրիմ քի, եա- լընըզ պաշընըզա եիւրիւյէսինիլ վէ էյի նումունէլէրի հաթթա ատէմլէրին մուգատ- տէս սայտըզլարը նումունէլէրի պիլէ պիր թարաֆա գօյունուզ: Ալլահ շէֆաաթիւրը սէվմէյի էօյրէնինիլ: Էյի ատէմլէր իշիւն Ալլահա համտ էյլէ, ֆագաթ աշի զէման- տէ տէ, Պէն սէ ահմիլ: Մուգալիտ՝ քէնտի նումունէսինտէն ալա օլմազ. սէն տախի թագլիտ էթմէյի պրագ վէ Բուհ իւլ Գուտսըն եէնի պիր շախրի մագամընտա Ալ- լահ իլէ շախսի ալագատա պուլուն:

«Պանա աիտ օլանըն հէփսի էհալինին տիւլիւնտիլիւ տէյիլ, պէնիլմ իճրա էտէ- ճէլիմ տիր: Պու գաիտէ գապիլ իւլ իճրա իսէ տէ, պիր ֆէրտին հէմ պէօյիւք հէմ էտնա օլտուղունու կէօսթէրմէյէ եարտըմ էյլէր: Տիւնեատա տիւնեանըն թէսավլու- բունա կէօրէ եաշամագ, քէզալիք եալը- նըզլըգտա ատէմին քէնտի թէսավլուրլա- րընա կէօրէ եաշամագ գօլայ տըր, ֆա- գաթ պէօյիւք ատէմ օ տըր քի, էհալի արասընտա թէքմիլ լէթաֆէթլէ եաշար վէ եինէ տէ, եալընըզլըզ իսթիգլալիյէթինի մուհաֆազա էտէր:»

Պու պէօյիւք զաթըն հայաթընըն վէ թէսավլուրլարընըն պիր չօգ ճիհէթլէրինի պիգզարուրէ իհմալ էյլէտիք: Անըն շախսի- յէթի օ գատար վասի տիր քի, Էմըրսընը

անլամազ իշխն անըն պիւթիւն սխաթեմինի միւթալէա էյլէմէք կէրէք տիր: Հէր պէօ- յիւք զաթտա օլտուղու կիպի, էմրսըն հագգընտա տախի շու սահիհ տիր քի, անը էօյրէնմէք վէ անտէն թէէսիրէնմէ- մէք գապիլ տէյիլ տիր:

Էմրսընըն տէրին թահրիրաթլարը՝ չօգ- լարընը ըահաթսըզըզ վէ շամաթալար միւտտէթլէրինտէ ըուհանի պիր սիւքիւ- նէթէ իրշատ էյլէմիշ տիր վէ նիշէլէրինէ մուհապպէթին էն եիւքսէք խտէալլարընը, շախսիյէթին գուտսիյէթինի վէ Ալլահ իլէ շախսի ալագանըն հագգիգաթընը կէօսթէր- միշ տիր:

Եիւքսէք տաղլարըն հաշմէթի ուզագ- տան կէօրիւլէպիլտիյի կիպի սէնէլէր միւ- ըուր էյլէտիքճէ պու պէօիւք զաթըն հաշ- մէթի տէ տահա պէրրագ վէ տահա ա- ճաիպ պիր թարզտա կէօրիւլմէքտէ տիր:

ՐՈՒՀԱՆԻ ՀԱՅԱԹ

ՊԻՅԳՈՒՏԱՆ ՈՒՅԱՆՄԱՄԸԶԸՆ ՍԱԱԹԸ,,

ԲՕՄ. 13. 11

ՎԵՐ. Գ. ԱՊԼԱՆԱԹԵԱՆ

4.

Բուհ ույանըգ իսէ՝ տօղրու կէօրիւր, տօղրու սէօյլէր, տօղրու տիւշիւնիւր վէ հիսս ու իրատէթ էտէր: Օ վաիզ, միսիօ- նէր, սարկաւազ, քիլիսէ ազասը վէ քի- լիսէ, քի ույանըգ պիր հալտէ տէյիլ տիր, լուղէթին թամմ մանասընտա իշսիզ տիր: Պէօյլէ պիրի շէյթանլարըն խօշունա կէլ- մէյէն վէ մէլէքլէրի սէվինտիրէն, քիլիսէյէ պաիս ի իմարէթ վէ կիւնահքեարլարաւասը- թա ի ինթիպահ օլան, վագիֆէսիգի ֆարզը իւզէրինէ տիւշիւնտիրէն, վէ սէմա ու գէմի- նէ սէրվէթ մուճիպի օլան իշտէն մահրում տըր:

Այնի շէյի ալագլար իշխն տախի տէ- յէպիլիլիւր: Անլէր սաղլամ իքէնպիլէ եիւ-

րիւմէք իշխն գուլլանըլամազլար: Բուհ- լարը ույանմամըշ օլան քիմսէլէր սաղլամ աղըզա մալիք իքէն վէ էթրաֆտա էն լէգիզ թաամլար հագըր պուլունուր իքէն եէյէ- մէզլէր: Բուհանիճէ ույգուտա պուլունան քիմսէ հէր նէ գատար աճ իսէ տէ, վէ հայաթ էքմէյի, սէմանըն մէննի հէման անըն էօնիւնտէ իսէ տէ, ույանըգ օլան պիր քիմսէ միսիլու եէյէմէզ, աճ տըր: Քէզալիք ույանըգ օլմայան պիրի հագգիգի պիր իսթիֆատէտէ փախի պուլունամազ: Էյի վազլար վէ կիւզէլ նութգլար իրատ էտէպիլիւր, լաքին նէ անլէրի իրատ էտէն նէ անլէրի տինլէյէնլէր միւսթէֆիտ օլմազ- լար, զիրաանլէր պիր ըիւյա կիպի տիրլէր: Պագէն ըիւյալարըմըզտա խազինէլէր պուլու- ըրզ վէ ճէպլէրիմիզ փարա իլէ տօլար, լաքին ույանըգ պագարըզ քի՝ մէյտանտա պիր շէյ եօգ, եինէ ֆագիլիւր: Պու շէյլէր պէօյլէ օլտուղու հալտէ ալագա խուսուսունտա նէ՝ տէյէլիմ: Ույանմամըշ օլան պիրի քէնտի- նին ճիւմլէ սէվիլիլիլէրի իլէ ալագա էթ- մէք իմթիյազընտան մահրում պուլունուր: Բուհանի ճիհէթտէ տախի այնէն պէօյլէ տիր: Միսիօնէր, վաիզ, չօպան, քիլիսէ մէճիսի, քիլիսէ ազասը պիր արայա կէ- լիլլէր, լաքին եէքտիկէրի իլէ պիրուհանի միւշարէքէթ վէ միւլագաթտա պուլունա- մազլար: Յոմնան միսիլու խօր խօր ու- յումագտա օլան պու նէվ քիմսէլէր իշխն բուհանի միւլագաթ, վէ միւսահէպէ սալթ քիլիսէյէ միւնհասըր գալըպ անլէր էվտէ, չարշուտա պու տաիլէյէ ասլա կիրիշմէզ- լէր: Բուհանի ինթիպահլար էննասընտա կէօրիւլմիւշ տիր քի, հէր եէր մուգատ- տէս պիր մահալ օլուր, հաթթա չարշուտա տախի սալթ բուհանի միւսահէպէ տէյիլ, տուա մէճիսի պիլէ ագտ էտիլիւր: Պու պապտէ փէք չօգ միսալլար կէօր- միւշիմ:

Ինթիպահը բուհանի արամըզտա օ գատար նատիր իւլ վուգու օլմուշ տըր քի,

չօգլար պէօյլէ պիր հարաքէթ զուհուր է-
տինճէ, էվլէլճէ արզ օլունտուղու իւզրէ
անը զայրի թապիի պիր չէյ ատտ էտէր-
լէր, լաքին հագիգաթը հալ չու տրր քի,
հասալտ մէվսիմինտէ կիւնտիւզ վագթը
Յոյունագ զայրի թապիի օլտուղու մի-
պիլու, պէօյլէ տէ «կիւնտիւզ վէ նուր օ-
ղուլարը» իչին տէ ույգու, ույուչուգլուգ
զայրի թապիի տիր։ Վէ պէօյլէ պիրի եէ-
նիտէն տօղմուշ, թէվպէ էթմիշ վէ էվլատ
Ուլլահ օլմուշ օլտուղու հալտէ անըն իչին
ույգուտա եա ույուչուգ հալտէ պուլուն-
մագ զայրի թապիի տիր։ Պինաէն ալէյ
էֆքեարը ճարիյէյի թէրս տէօնտէրմէք
վէ ույանըգ հալտէ պուլունուպ անըն ի-
չին չալըչանլար՝ հալը թապիիտէ պու-
լունույօրլար վէ պէօյլէ օլմայանլար զայրի
թապիի պիր հալտէ տիրլէր տէմէք իգթի-
ղա էտէր։ Վէ օ հալտէ անլէրին Րուհ իւլ
Գուտս վասըթասըյլէ ույանըպ հալը թա-
պիիյէ ըրւնու էթմէլէրի իչին հէր պիր
մէչուր չարէյի իսթիմալ էթմէլիյիլ։ Հէր
պիր Խրիսթիյան իւք ասըլարտա օլտուղու
կիպի, քէնտի թապիի մէվգիինին սահիպի
օլաճագ օլուր իսէ, չէյթանըն հիւքիւմէթի
թէզ սարսըրպ Ուլլահըն մէլէքիւթիւ կէ-
լէճէք վէ զէմին ճէննէթէ թէհափիւլ է-
տէճէք տիր։ Պու մէսուտ վէ միւպարէք
էյամ պիգիմ արամըգա վէ ճիւմլէ Խրիս-
թիյան ալէմինտէ նէ՞ զէման կէլմիշ օլա-
ճագ տըր։ Պիր ատէմին պիր պաշա մա-
լիք օլմալը՝ վէ օ տա օմուղունտան Վեօգա-
ըրտա պուլունմասը, իքի էլլէրէ մալիք օլ-
մասը վէ անլէրին իքի թարաֆտա օլմասը,
իքի կէօղլէրի օլմասը վէ անլէրին տէ ալ-
նըն ալթընտա պուլունմասը իճապ էտէր
իքէն, պիր գաշ տանէ պաշը օլան, եա տա
պիր պաշը օլան, լաքին պու պաշը տա գօյ-
լարը ալթընտա օլան, էլլէրինինտէն պիրիսի
եան թարաֆտա, տիկէրի իսէ կէօքսիւնտէ
պուլունան պիրինի կէօրիւր իսէք՝ պէօյլէ
պիրիսինէ անճագ պիր տէվ իսմի եագըչըր։
Ուլլահ պիգէ ինայէթ էյլէսին քի, թապիի
հալտէն սափմըշ օլմայալըմ։

Ագտէմճէ գիքը էտիլտիյի կիպի, ին-
թիպահը ըուհանի նամը ալթընտա խա-
թալար, հաթթա ճինայէթլէր իճրա էտիլ-
տի։ Պու նէվ չէյլէրին էօնիւնիւ ալմագլը-
ղըն չարէսի պիգիմ ույանմամըգ, ինթի-
պահըն հագիգի, ամմէյէ ֆաիտէլի վէ
պագի օլան նէվինէ մալիք օլմամըգ տըր։
Պիգիմ պու նէվ քիմսէլէր իլէ միւնագէա
էթմէմիլ, իթթիհատլարըն անլէր ալէյհին-
տէ հիւքմ վէ գարարլար վէրմէսի ֆաի-
տէսիլ աիր։ Անճագ ինթիպահ հարէքէ-
թինի մինպէրտէ, էվտէ, չարչրտա, նիչան
վէ նիքեա հալինի միւնասիպէթիլլէ վէ աիւզ
ու իթատա իլէրի սիւրմէլիյիլ։ Օ պիգիմ
քիւրէի հալմամըգ օլմալը։ Օ պիգիմ զը-
տամըգ, տամարլարըմըգտա ճէրէյան վէ
գալպլէրիմիլտէ նէպլան էյլէյէն գան օլ-
մալը։ Օ զէման ինթիպահը սու ի իսթիմալ
էտէնլէր պա թէճրիպէ կէօրտիւլիւմիւզ
իւզրէ քէնտի խաթալարընը կէօրէրէք տօղ-
րու եօլա կէլէճէքլէր տիր։ Իմտի իսէլաա
օլմագ իսթէյօր իսէք՝ ույանմալըյըգ։

Սաիրլէրի Խէլասքեարա կէթիւրմէք իս-
թէյօր իսէք ույանըգ գալմալըյըգ։ Ֆըր-
գա միւնագէաթընտան, իթթիրագլարտան
վէ Գիւթիւպի Մուգատտէսէյէ միւթապըգ
օլմայան հէր պիր մուգիրը չէյտէն սէլիմ
գալմագ, վէ ուղղաքառ քիլիսէ վէ ճէ-
մաաթլարա մալիք օլմագ իսթէյօր իսէք՝
ույանմալը վէ ույանըգ գալմալըյըգ։ Լա-
քին նէ՞ տիր ըուհանի ույանըգլըգ։ Թէք-
րար տէրիմ, օ եալընըգ աղլամագ, զամիր
ագապը չէքմէք, չունու պունու թագապի
էթմէք, քէնտի քէնտինի պէյէնմէք, թէք-
րար վաֆթիլ օլունմագ տէյիլ, Յիսուսըն
իքինճի կէլիչինէ ինանմագ տէյիլ, այրը
իճթիմալար սգտ էթմէք տէյիլ տիր։
Րուհանի ույանըգլըգ խէլասքեարը կիլին-
մէք, անը եաշամագ, անըն աթէլիլլէ եան-
մագ, մէսրուր, մէսուտ, նիքպին վէ անըն-
քինէ միւշապի օլան պիր հայաթ եաշամագ
տըր։ Յիսուս ֆիգիլքի սուրէթտէ ուլուտու,

լաքին ըուհանի սուրբթոտ պիր ան պիլէ ուլուգլամատը : Իմտի անըն կէօզիւ , գուլաղը ալըգ , ֆիքրի , հիսսիյաթը , իրատէթի , էրի , ալաղը , տաիմա մէշղուլ իտի : Օսաննալար իլէ ալգըշլանտըղընտա վէ . հախօտ երւզիւնէ թիւքրիւտիւլունտէ , Գեթսեմանի վէ խաշ էլէմլէրի էսնասընտա օ հալը թապիրտէն սափմատը : Ուլանըգ իտի :

Ս Օ Ն

ՈՒԻԹԵՆԵՎՎԻ

ՍՈՒԼԷ ԳՕՆՖԵՐԱՆՍԸ ԱԶԱԼԱՐԸ

Օսմանըր մուրախիսաւար

Բեշիս փաշա : 1890-93 . Պուլղարիսթան գօմիսէրի . 1894-96 Պուքրէշ սէֆիրի . 1896-1903 Բօմա սէֆիրի : 1910-911 Վիէննա սէֆիրի . 1912 Օրման մէատէն նազըրը օլուպ , Իթալիա իլէ միւսալահա իչիւն մուրախիսա թալին օլունմըշ իտի :

Սալիհ փաշա : Ապտուլ Համիս զէմանընտա էրգինկեանտա մէնֆի , 1906տա Շգօտրա վալիսի 1908տէ Իզդէթ փաշանըն մուալիինի . 1909տա Հիլմի փաշանըն գապինէսինտէ Հարպիյէ նազըրը , 1910տա սիււվարը գօմանտանը թալին օլունուպ , Իթալիա մուհարէպէսի պաշատըղընտա պահրիյէ նազըրը օլունւ վէ Սաիտ փաշա իլէ պէրապէր տիւշմիւշ իտի : Շիմտի նաֆիէ նազըրը տըր :

Օսման Նիզամի փաշա : Վալիտէսի թարաֆընտան , Ալաման 1896յա գատար Պուլղարիս . թանտա էվգաֆ գօմօսիօնընտա պուլունմուշ , օլ զէման Կիրիտ իսլահահընտա սէր քեաթիպ թալին օլունմուշ , 1908տէ Պէրլին սէֆիրի օլունւ տըր :

Եունան մուրախիսաւար

Մ . Վեհեգէրու : 1864տէ Սէրիգօ աստաընտա տօղմուշ օլուպ գատիմ պիր Եունան ֆամիլիեայա մէնսուպ իմիշ . Պու ալիէ առըլարընը գուրունը վիւթատա Յլօրէնթին հուգալարընա գատար իզլէյօրլար , 1589տա Թլւրքլէր թարաֆընտան տէօյիւլիւպ էօյաիւրիւլէն վէ Աթինա ուլու քիլիսէսինտէ մէտֆուն օլան Սր . Վէնէզէլանըն սիւսիլէսինտէն օլտուղու իտտիա օլունույօր : Քէնտիսի Աթինատա վէ Սլամանիատա իլմի հուգուգ թահալ էթմիշ : Փէտէրի Թիւրքլէր թարաֆընտան Կիրիտէն գօլուվմուշ : 1899տա Կիրիտ մուլթարիյէթինտէն սօնրա օրալա խարիճիյէ նա-

զըրը թալին օլունմուշ , 1991 տէ փրէնս ժօրթ իլէ պէյլէրինտէ զուհուր էտէն սիյասի մուխալիֆէթ սէպէպինտէն իսթիֆա էթմիշ վէ պիր զէման երւզաէն տիւշմիւշ , ֆագաթ մուխալիֆ հալինտէ հազարագ չէօրէթ քէսպ էթմիշ տիր : 1906տա Զալմիս գօմիսէրիքտէն չէքիլպ քէնտիսի պիրինճի մէվգիլի իհրազ էյլէմիշ , 1910տա ասքէրի վէ սիյասի պիւհրան էսնասընտա Եունան պաշ վէքիլիյինէ ինթիսապ օլունմուշ , Օ վագթտան պէրու օրտուլու , պահրիյէյի վէ Եունան պիւտօնէսինի իսլահա սալ էյլէմիշ վէ պուկիւնքի հալի իչիւն Եունան հիւքիմէթի քէնտիլնէ միւնէթտար պուլունույօր :

Մ . Սլուլիսիս : Սագըզըր օլուպ Սթանպօլտա պանքըրիք էթմիշ , մուախիսէրէն Աթինայա կիթիպ փարլամէնթէ ազա ինթիսապ օլունմուշ , 1897տէ խարիճիյէ նազըրը օլունւ , վէ Թիւրքիատան մալլուպ օլուպ սուլի միւգաքէրէսինտէ չօգ զէքէն կէօսթէրմիշ տիր :

Մ . Կեհնէիյու : 1847տէ տօղմուշ Վօլինկիթընտա , Սթանպօլտա , Լօնտրատա սէֆարէթ քիթապէթինտէ պուլունմուշ (1875) , 1878 տէ Եունանիսթան թարաֆընտան Պէրլին Գօնկըէսինէ կիթմիշ . օ սէնէ իլք տէֆա օլարագ Եունան Ագսիօնլարընը Լօնտրա պօրսաընա գապուլ էթտիրմիշ : Օնտան սօնրա Սթանպօլտա , Վիէննատա Եունան մապահաթկիւգարըղը էտիպ . 1890տա Լօնտրա սէֆիրի օլունւ . 1897տէ իշտէն չէքիլմիշ 1890տա երինէ Լօնտրա սէֆիրի օլունւ տըր : Միւմաիէյի ինկիլիզ պիր գատըն իլէ էվլէնմիշ , Օգսֆօրտտուն D . L . վէ Մէնթ Անտրիւգտէն L L D . բիւթպէսինէ հաիզ տիր . Եունան թիւհարէթինտէ պէօյիւք խըզմէթլէրի օլունւ :

Մ . Ճօրճ Աքրայթ : ալը Ալաման օլուպ Լահէ սուլի գօնֆէրանընտա տաիլի ազա տըր . 1910ա գատար խարիճիյէ միւսթէշարը վէ տարիւլ ֆիւնունտա Գալանինի պէյնլէտ տիւվէլ մուալիմի իմիշ : Օլ զէմանտան պէրու Վիէննա սէֆիրի տիր :

Պուշդար մուրախիսաւարը

Տօգ . Տանեգ : 1894-97 Սօպրանիյէ ըէիսի սահիսի , 1901տէ խարիճիյէ նազըրը , 1911տէ Սօպրանիյէ ըէիսի օլուպ , (Գօնթ Պէրլօլտ իլէ կէօրիւշիւպ Սէրպիա իլէ արալարընտաքի միւշքիւլաթը հալլ էթմէք իչիւն Նոյնմքերտէ Վիէննայա կիթմիշ : Զաթպաշատա տաիլի մուրախիսալըգ վալիֆէսինի իֆա էթմիշ տիր : Մ . Տանէֆ Բուժմանիսա տաիլի իրսալ օլունտու :

Ճեհեհրայ Փափրիգօգ : 1899ա գատար ասքէրի մէ-

մուրիյէթլէր իֆա էտիպ, օ զէման Հարպիյէ նա. զըրը թային օլունմուշ, 1903տէ Սափօֆ քէնտի. նին եէրինէ թային օլունմուշ վէ քէնտիսի փիյա տէ միւֆէթթիյի օլմուշ, 1907տէ Բուսիա սէֆիրի օլմուշ 1908տէ պուլղարիանըն գրալիյէթ իլանըն. տա խարիճիյէ նազըրը օլմուշ: Պու մուհարէպէ էննասընտա Գարատաղ օրտուսունտա Պուլղարիա, ասքէրի վէքիլի օլմուշ տըր:

Մ. Մանարօֆ: 1854 տէ տօղմուշ. Սթանպօլտա Բօպէրթ Գօլէնտէ թալիմ օլունմուշ, Շարգի Բու. Մէլի մէնիսի ի ալի ազասը օլմուշ, 1882տէ օրայա մալիյէ միւսթիւրի 1896տա Պուլղարիա նաֆիէ նազըրը օլմուշ, 1911տէ Սօպրանիյէ բէիսի սա. նիսի. պու սէնէ Լօնտրա սէֆիրի թային օլուն. մուշ տըր: Միւշարիլէյի Միւր զաղէթասը միւլէլիֆի տիր:

Արտաքսական մուրախիսապար

Մ. Նօվագօվիյ: 1881տէ մէարթ վէ 1884տէ Տախիլիյէ նազըրը օլմուշ. 1886տան 1891է գա տար Սթանպօլ սէֆիրի իմիշ. 1895տէ պաշ վէ. քիլ, 1896տան 1900է գատար եինէ Սթանպօլ սէֆիրի. սօնրա Բուսիայա սէֆիր թային օլուն. մուշ տըր:

Մ. Անսրօնիֆօլիյ: 1890տա մէարթի նազըրը 1893տէ իսարիճիյէ նազըրը օլմուշ 1909ա գատար պիր գաշ նազարէթլէր իշղալ էլէմիշ, օ զէման տան պէրու, Սգուլիյինա բէիսի տիր:

Գարատաղ մուրախիսապար

Մ. Միւնզգօվիյ. 1893տէ Շգօտրատա գօնսու. լօս, 1901տէ Գարատաղ մալիյէ միւսթիւրի օլմուշ, 1905տէ Գարատաղ մէշրութիյէթի իլան օլուն. տուգտա պաշ վէքիլ օլմուշ, 1909տա մէնիսի բէիսի օլմուշ իտի:

Փօփօվիյ չիմտիյէ գատար Իսթանպօլտա Գա. րատաղ մասլանաթկիւզարը իմիշ:

Գօնք Վօյնօվիյ: Էվվէլա Ատլիյէ նազըրը 1902տէն պէրու գրալըն սէր քեաթիպի օլմուշ տըր:

Թայմզ

ԱՐՆԱՎՈՒՏԼԱՐ

Արապարըն Ատրիաթիգէ գատար ուզանմա. սը Արնավուտարըն չօգտան պէրու պէսլէտիք. լէրի էմէլլէրի մահվ էթմէքտէ տիր: Զիրա պու փլան իճրա օլունտուգտա Արնավուտուգ Սլաւ Տրաճ իլէ Եունան էփիրօս ատաղընտա ուֆազ տաղըգ պիր չիվի հալինտէ սըգըչաճազ տըր: Էյէր միլի էսասար իւզէրինէ պիր թէրթիպ օ.

լուր իսէ, վէ միւսթազպէլտէ Պալգանլարտա սուլըն պէգասը հիսապա պընըր իսէ, Էվրօփտ տիպլօմաթլարը Արնավուտար իչիւն պիր ա. վուճ գըր տաղարտան Դաղլա պիր չէյ թէէմին էթմէլի տիրէր: Թարիսէ վէ հալը հազըրը նա. զարը իթիպարա պըրսազ կէօրէպիլիլիգ քի պուն. լարըն զարպի Պալգանլարտա Սըրպտան, Թիւրքտէն վէ Բուստան զիյատէ հազգլարը վար տըր: Պու պապտէ մուվաֆֆազիյէթսիլիք ի. լէրիտէ պէօյիւք կիւնիւքլէրէ եօլ աչար: Զօգ միւլէթէմէլ տէլի տիր քի իլէրիտէ Սըրպաշ. տըրմազ փօլիթիգասը, Կէնճ Թիւրքլէրին թէտ. պիրսիլ Թիւրքլէշտիրմէք մէսլէլինտէն զիյատէ պիր մուվաֆֆազիյէթէ մազար օլսուն: Էփի. րօսըն չիմալընըն Եունանա, վէ Եագօվա ՚էվալի. սինին Սըրպա իլհազը օ հիւքիւմէթլէրի պիր թագըմ հազմ օլունմազ վէ իսթէքսիլգ էհալի գարչըսընտա պուլունտուրաճազ տըր: Պունտան մատա Ավսթրիա վէ Իթալիայը վէ պիւթիւն Էվրօփայը տաիմա միւտախէլէյէ մէճպուր էտիպ սուլհա տաիմի պիր թէհտիտ օլաճազ տըր:

Սըրպարըն «Դատիմ Սըրպիսթան» իտ. տիասը փէք զաիֆ տիր: Սահիճ տիր քի Սըրպ. լար ճընճը ասրտա Պալգանլարտա, չիմտի Ար. նավուտուգ տէնիլէն մահալին պէօյիւք զըսմը. նը զապթ էթմիլէր իտի: Վէ Փրիզընտտէ, Տրաճտա, Շգօտրատա հիւքիւմէթ թէէսիս է. տիպ օրապարտան եէրլի էհալիլի գօվտուլար, լաքին Վէնէտիք հիւքիւմէթիլին մուալէնէթի իլէ ազ չօգ գուվլէթ քէսպ էթմիշ օլան Ար. նավուտուլար սօնրա տա Թիւրքլէրին ֆիւթիւհա. թը իլէ Սլավլարը վուրուպ տէֆ էթմէքտէ, եութմազտա օլտուլար: Զաթէն մէտէնի օլմա. յան Զէիլէր Իսլամիլէթի գապուլ էթտիքտէն սօնրա տահա տէնէթի տիւլմէն օլուպ, ուզուն վագըթ Սլավլարա գարչը չօգ պարպարըզլար իճրա էլլէտիլէր: Էննիհայէ 1878տէ չիմտիքի Սըրպիա Բէշքիլ օլունտուգտա, Սըրպար տաիս խաթատան սալիմ օլմատըլար, զիրա անլէրին ճէնուպի Սըրպիատան Արնավուտարա հիշ պիր թավիգաթ վէրմէյէրէք անլէրի գօվուպ չըգար. մալարը էօլլէ պիր խուսումէթ մէյտանա կէթիւր. տի քի, Գաթօլիք Արնավուտար տաիս Իսլամ. ար իլէ իթիլիհատ էթտիլէր: Հաթթա Մալիսօր. լար պիլէ իթիլիհատ-Թէրազգը հիւքիւմէթիլին անմազճա մէսլէլի սէպէպինտէն մէճպուրի վէ զար ի թապիի պիր թարդտա Գարատաղըն գու. ճաղընա աթըլտըզլարը կիւնէ գատար միւքէմ. մէլ հուտուտ պէքէիսի իտիլէր:

Հալը հազարա կելինտիքտէ Շգօտրօ վիլայէ-
թինտէ պիր Սըրպ քէօյիւ վար, Վրաճա, Կիւ-
սինճէ Արնավուտ տրր, պագի էհալի Սլավ Իս-
լամ տըր, Եէնի Պաղարտա Ագօվա վէ Գօլային
գաղալարը Արնավուտ իսէ տէ, էքսէրլիէթ Խրիս-
թիյան Սլավար տըր, պիր գըսմտա Պօշնագլար
վար (Իսլամ Սըրպ): Իփէք գաղապընա կելին-
տիքտէ (քի չիմտի Գարատաղլլարըն էլինտէ տիր)
42 քէօյ Սըրպ տըր, 123 քէօյ Արնավուտ, (Իս-
լամ Գաթօլիք), 43 քէօյ իսէ՝ գարըչըք Էանի,
Իսլամ Արնավուտ, Գաթօլիք Արնավուտ վէ
Սըրպ տըր: Շէօյլէ քի, Թիւրք Թահրիր Ի Նու-
ֆուսուճա կէօրէ պիւթիւն գաղատա 46,000
Իսլամ վէ Գաթօլիք Արնավուտ, 21,400 Սըրպ
վէ 150 Զինկեանէ վար տըր: Եագօվատու իսէ
100տէ 5ի Սըրպ տըր, Բօզնաճ գաղապընտա
4տէ 3իւ Արնավուտ տըր: Պու րագամլար Սըրպ-
լարըն իտտիսաընըն զաիֆլիյինի կլօսթէրլօր:
«Սնամօ-Օնամօ! Տա վիճու Փրիզրէն!» Սըրպ-
լարըն չարգիսի տիր, զիրա Փրէզրէնտ վագթըյէ
Սըրպ փատիչալարընըն մագարըր իտի: Շիմտի օ-
րանըն 4տէ 3իւ Արնավուտ տըր: Գաչանիքտէ 150
խանէ Սըրպ վար: Միթրօվիցա Սըրպ տըր, ամ-
մա Վուչէթրին Արնավուտ, Փրիչթինա վէ Կի-
լանտա Էինէ էքսէրլիէթ Արնավուտ տըր:
Կօսօվատա Նօվի Պալար տախիլ օլարագ
300 պին Իսլամ վէ Գաթօլիք Արնավուտլար,
120 պին Խրիսթիյան, 30 պին Իսլամ Սըրպլար
վար տըր:

Թարիխի վագըլար իւզէրինէ միլի հագգ-
լարը Թէէսիս էթմէք տօղու օլամագ, Սթէֆան
Տուչանըն ֆիւթիւհաթլարընտան պահս էթմէք
զէմանը տէյիլ տիր: Սըրպլար պիր զէման Ար-
նավուտլուղու իսթիլա էթտիլէր իսէ Թիւրքլէր
տէ Սըրպիա վէ Մաճարիսթանը իսթիլա էթտիլէր:

Սըրպ տիպլօմաթլարը իտտիսալարըն չու
էսաս իւզէրինէ Թէէսիս էտէրէք իտտիա էյլէր-
լէր իսէ, քի Խրիսթիյան Արնավուտլարըն իտա-
րէսի Իսլամ Արնավուտլարա իթիմտտ էտիլէ-
մէզ, պուրատա հագգլարը օլապիլիր: Թարիխ
պուըն իսպաթ էյլէմիշ տիր: Լաքին Համիտ վէ
Գօմիթէ իտարէսինտէն Թաթլիք օլունմըշ օլան
Արնավուտլար չու մուհարէպէնին զիքրի տէ՝
ֆիքրլէրինտէ Թազէ օլարաշ, էն զիյատէ Սլավ
խասմը օլան Ղէկալար պիլէ Ասիա իտարէսին-
տէն զիյատէ էվրօփալը օլագ տէրսինի էօյրէն-
միշ օլաճագլար տըր:

ՕՐՄԱՆԵԱՆ ՄԷՍԵԼԷՍԻ

Կէչէն ճիւմա կիւնիւ Ագգային Ժողովտա
սամիլուն արասընտա իտիմ: Էլպէթ Օրմանեան
Սրբազանըն պէնի ատէմտէն օլուղուճու ունութ-
մամըշ օլարագ, Եանըլմագլընտ տաիր պիր
րափօր իշիթմէք իւմիտի իլէ կիթմէտիմ իտի:
Ֆագաթ մուհիմ մէվգիլէրտէ Աղաջնոդլըզ էթ-
միշ, Իւմի Իլահի մէքթէպինտէ մուալլիմիք էթ-
միշ, էն նազիք զէմանլարտա 12 սէնէ Փաթ-
րիզիք քիւրսիւսիւնիւ իշլալ էթմիշ պիր Արքե-
պիսկօպուըն էն չիրքին պիր Թարգտա չէքիպ ա-
չաղը ալտրգտան սօնրա 4 սէնէտէն պէրու էն
ատի իթհամլար վէ Թահգիլէրէ հէտէֆ էտէն
սէպէպլէրտէն պաղըսընը անլամագ իւմիտինտէ
իտիմ:

Օ հուզուըն պիր մահքէմէ հէյէթի չէքլինի
սալաճաղը տախի խաթրըմտան կէչմէտի: Մագ-
նուն մէյանտա օլմայըպ քէնտինի միւտաֆաայա
ղայր ի մուզթէտիր օլուղու չէօյլէ տուրսուն.
պու պապտէ իճապ էտէն չահիտ, իսպաթ, էվրագ
վէ գուլուտ օրայա կէթիլիլէմէյէճէյինտէն, գա-
թէն մէսէլէ Թէֆթիլ օլունմըշ, գօմիսօնը մախ-
սուս Թարաֆընտան հէր չէյ իճրա օլունմըշ տէ-
յու ֆարգ էտիյօր իտիմ: Հալ պէօյլէ տէյիլ Ի-
միշ, պիր սըզը զըյապէն մուհաքէմէ տիր պաչ-
լատը: Ուզուն ինճէ ինճէ իթհամնամէլէր վէ
միւտաֆաանամէլէր օգունտու: Պուընարըն ա-
րասընտա հիշ պիր իսպաթ Եա պուրհան զիքր
էթմէյիպ, սատէճէ գահվէլէրտէ սօգաղարտա
4 սէնէ տիր իշիթտիլիմիզ տա իսթիլալար իլէ
տօլու պիր մէքթուպ սա օգունտու, «Ապտիւլ
Համիտին սանիսի», «Ապֆիլէ:» «Էվլէր խարապ
էտիճի» կիպի սէօզլէր: Տօղրուսու չու հուզուր
հագգընտա մէյուս օլմաղա պաչլար իքէն, պուն-
լարը իշիթմէյի քէնտինէ հագարէթ սայան պիր
Գարաղէօզեան սէտասը՝ իւմիտլէրիմի Թազէլէտի:

Տէօրթ սէնէտէն պէրու էն ատի ճանիտէն
պիլէ տիրիլ էտիլմէյէն ատալէթի, Եանի կէրէք
լէհինտէ կէրէք ալէյհինտէ պիր հիւքմ վէրմէքլիլի
պիր բուհպանընտան տիրիլ էտէն, վէ ալի զէ-
մանտա պաչգա պիր բուհպանտան տախի չու
էն առի հուզուզը տիրիլ էթմիշ օլուղու զիքր
օլունան պու մահքէմէ ի ալի իշէ պաչլարպ, Ա-
վօգաթլար քիւլի մէհարէթլէրի իլէ չէտիտ մուա-
խէզ վէ իթհամնամէ գրաաթընա պաչլարնա,
տիւչիւնտիւմ քի՝ նէ օլուր Յիսուս չիմտի կէլիպ
օրթատա տուրսա, վէ վագթըյա չօլ գարընը
էյլէտիլի կիպի Օրմանեանը տա միւտաֆաա էյ-

լէսէ: Էմին իմ քի Փաթրիգ Սրբազանտան պաշ-
լայրպ, րէիս, ազալար, խաթրիպլէր, ալօգաթ-
լար, պիզ սամիյուն տա պէրապէր պիրէր պիրէր
սավուշուպ կիտէր իտիք, Յիսուս եալընըզ գա-
լըր իտի:

Յիսուս կէլմէտի, իթհամիամէլէր ուզուն
ուզուն օգունտը, պիր թէսէլլիմ վար իսէ՝ օտա
հիշ պիր ճէզա վէրիլմէյէճէյի իտի, չիւնքի
տիւնեատա հէր հանկը պիր ճանիւնին չէքէճէյի
ճէզայը 10 գաթ օլարազ գաթէն մազնուն չէք-
միշ իտի:

Գօրգամայընըզ՝ Օրմանեանա ալօգաթլըզ է-
տէճէք տէյիլ իմ, միւսմիլէյիին մէլէքլէրին րէի-
սի սանիսի օլմատըղընը պիլիլիմ: Նասըլ քի օ
հուզուրտա հիշ պիրիւնին տէ օլմատըղ իսաթրըմ-
տա իտի: Ամմա չէօյլէ պիր ինսանճա ատալէթէ
եազըն կէլմէք իչիւն, «30 պին լիւրա չալմըլ»
«Մէմէտ Ալիյէ շէրիք իմիշ», «Միլլէթի սաթմըլ»
«Էվլէր ելզմըլ», տէյու 4 սէնէ տիր սէօյլէյիպ
եազանլար իչիւն տէ պիր սէօզ սէօյլէնսին: Էօյ-
լէ օլմատը, եալընըզ Օրմանեան Սրբազան էն
ինճէ պիր սիւզկէչտէն կէչիրիլմէքտէ իտի: Խա-
յալ էլլէտիմ քի, պու գատար թէտգիգաթ հու-
զուրունտան հիշ պիրիմիզ քէնտիմիզ իչիւն րա
զի օլմայաճաղըտըզ: Հաթթա Փաթրիգ Սրբազան
վէ իսմլէրինի հիւրմէթլէ, եատ էթտիյիմիզ, վար-
ժապետեանլար, Խրիմիանլար, վէ Իզմիրլիյանլար
պիլէ պունա րազի օլմայաճաղար տըր: Զիքը
օլունան իթհամաթա պազընըզ:

1. Թահսին Իզգէք փաշայար իլէ ալագա հ-
սէր իմիշ: Նէ կիպի պիր ալագա, պու ալագա-
տան միլլէթ նէ զիյան չէքմիշ, միլլէթին վէ
պիւթիւն մէմլէքէթին հայաթը մէմաթը էլլէրին.
տէ օլուպ, Ապտիւլ Համիտի գուզլա կիլի օյ-
նատան շու իպլիսլէր իլէ ալագա էթմէյիպ տէ՝
օնլար հուզուրունա կէլսէյէր պիլէ գօվմալը՝ մը
իմիշ, պունու սէօյլէյէն օլմատը: Աճէպա պիլզ-
տէն հանկը պիրի Իզգէթին մէնսուպընըն մէն-
սուպը իլէ ալագա էթմէյէ հասրէթ չէքմիշ իտիք:
Էվրօփա տիւվէլի մուազգամասը պիլէ պիր իշ
կէօրմէք իչիւն Իզգէթ իլէ ալագա էտէրլէր իտի:

2. «Լահեյե կիսէն էրմէնիլէր պիզիւ քարա-
փընըզսան րէսի պիր ալգէթէ հաիզ սեյիլ սեյու
քեյկերաֆ չէֆիլը»: Պազաթ պու թէլէկրաֆ
կէլմէսէ՝ Էրմէնիլէրին փրէնսին ինթիխապ էթ-
միլլէր իմիշ. թէլէկրաֆ կէլտիյի կիպի անը ազլ
էթմիլլէր տէլէն օլմատը: Իւսիտ էտէրիմ քի,
պու տէֆա Լօնտրայա թաշրա Էրմէնիլէրինտէն

կիտէն օլուր իսէ՝ «օնլար պիլզիմ րէսի ատէմի-
միզ» տէյու Փաթրիգիսանէտէն թէլէկրաֆ չէքէր-
լէր, վէ շու Օրմանեանըն էթտիյի զիյան թազ-
մին օլունուր:

3. Իսքիֆա երմէնիլ. Փէք տօղլու պիր
իթհամ, էյէր օլ զէման իսթիֆա էթմիշ օլսա՝
մապէյի հիւսայուն Պապը Ալի պիր պիրինէ
կէչէր, հէման Ապտիւլ Համիտ, Թահսին, Իզ-
գէթի պէրապէր ալըր: Շէյիս իւլ Իսլամ, Սատրա-
զամ տա մայէթիստէ, լարազ Փաթրիգիսանէյէ
կէլիլ, Օրմանեան Սրբազանըն էլինի այաղընը
էօփէրլէր, թէօվպէ իսթիլֆար էլլէրլէր, «Աման,
նէ՝ իսթէյօրըն» տէյիպ հէր իշ պիթէր իտի:
Նէ հաճէթ թէճրիւպէսի մէյտանտա Իզմիրլիյան-
լար, Դուրեանլար, Կիլիկիա Կաթողիկոսը իսթի-
ֆա էթտիլլէր նէլէր օլտու: Պիլմէմ քի Ս. Փաթ-
րիգ նի՛չիւն տուրույօր, պունտան էյի սըրայը՝ մը
պէքլէյօր: Խայր իսթիֆա էթմէմէք գապահաթ
տէյիլ, էթմէք համազաթ տըր: Պարզտան գա-
չընմազ տըր, գուզվէթի կէլէն տիւլմէնէ ար-
գասընը չէվիրէն ասքէրին մուամէլէսի տիր:

4. Բէնսի աշկէնէրհէն րիւքպէր, ճիշանլար
ալըր: Տօղլուսու պու պիր Փաթրիյի սօգագ-
լարտա սիւրիւյէճէք գատար պիր գապահաթ
տըր: Հաթթա պանա տա պիր նիշան ալմատըղը
իչիւն աֆվ էտէմէյօրըմ: Եա հիշ ալմամալը՝ եա-
խօտ թէքմիլ միլլէթէ պիրէր նիշան ալմալը իտի:
Հաթթա Խախամ պաշընըն ատէմլէրինէ տէ ալ-
մըլ օլսա, օ տա կիւճէնմէզ իտի, լաքին շու ալ-
սըզլարը քիմ իմիշ, ալմատըզլարը քիմլէր իմիշ
զիքը էտէն օլմատը:

5. Եանընա կիլէնիլէրհէն պազըրարընը գօվար
իմիշ, հաթթա պիր Իւսկիւտարը տուլ գարըը
գօվտուղու զիքը օլունտու մէճիս հէյէճանա
կէլտի: Թօհաֆ տըր քի հէման պու միւզաքէրէ
օլուր իքէն՝ հալլուտա պիր չամաթա օլտու,
աչալը էնտիմ քի պիր միւսին իսթիյար՝ Սրբա-
զան Փաթրիյի կէօրմէք իսթէյօր գալմասլար գօ-
վույօրլար իտի: Փաթրիգլէր պիլմէլի տիրլէր քի,
եանլարընա կէլէն հէր էրքէք, հէր գարը, հէր
տէրտի օլսա, հէր էվտէ գալզա էտէն, գօվուլ-
մամալը տըր:

6. Պիր տէ Տէրունեան միսէյիսի վար:
Էվրօփատա պուլունան պիր Տէրունեան թաթ-
իլէ էլլէմիշ իտիյի գարըսընըն միրասընը ալմապ
իչիւն միւրաճաաթ էլլէմիշ, վէ Օրմանեան Սըր-
բազան, «Նէ իլէ մէշղուլ օլտուղունը պիլմէմ»
տէյու պիր ճէվապ վէրմիշ անլաշըրան օ ատէմ
պու փարայը ալմամալը վէ միլլէթ 15 պին լի-

րայա սահիպ օլմուշ . վէ շիմտի օ փարա իլէ էվրօփատա կէնճէր թալիմ օլույօր իմիշ : էյէր անլատըղըմ կիպի իսէ : պրա՛վօ Օրմանեան , պազը զապահաթտա նէ պէօլիւք ֆաղիլէթ վար տըր : Թէմէննի էտէրիմ քի՛ հէփ Փաթրիգլէրի-միզ պէօլէ ճինայէթլէր իճրա էյլէսինլէր : Ֆարզ էտէլիմ պունլար վէ էմսալի գուսուրլար գա-պահաթլար տըրլար , լաքին վէրիլէն ճէզալար պունլարա միւթէնասլիպ մի տիրլէր : Պիր գու-սուրա ծնտան պին գաթ աղրըր օլան պիր գու-սուր իլէ մուգապէլէ էթմէք ֆաղիլէթ մի տիր : Պաշգա միլլէթլէրտէ հիշ գուսուր սահիպի մէ-մուրլար եօ՞գ մը , քիմ պու կիպի ըէզալէթլէրէ տիւշար էտիտի :

Ինսաֆ էտինիզ , է՛յ միլլէթին վէքիլլէրի , չու զէմանտա պին պիր տէրտլէրիմիզ արասըն-տա , ատէմէ պու գատար միւսթամ օլտուղու-մուզ չու սըրատա պու զաթըն հի՛շ մի պիր մէ-զիլէթի , հի՛շ մի պիր ֆաղիլէթի եօգ տըր : Իգ թիտարընը քեաֆէնիզ թաստիզ էտիօրսընը , հիշ տէյիլ իսէ հիւրրիլէթ ի լիսանա վէ մաթպուա-թա մալիք օլտուղումըզ չու սըրատա կէշմիշլէրի ինճէ ինճէ գարըտըրըպ պօշուռա վազթ սարֆ էտէճէք եէրտէ , ծնուն պէշլէրի զաաֆլարընա եարտըմ էտէրէք անը քէնտի գուսուրլարընա ույանտըրարազ , իզթիտար վէ թէճրիւպէսինտէն իսթիֆատէ էթմէք տահա տօղրու տէյիլ մի :

ՏՕԳ. Ա. Ս. ՆԱԳ.՝Ա.ՇԵԱՆ

ՍՍՆ ԽԱՊԵՐԼԵՐ

ԽԱՐԻՃԻ

Ավսթրիա-Մաճարիսքան իլէ Սըրպիա արա-սընտա մէվզուը միւպահէսէ օլան մէսէլէլէր է-լան հալլ օլունմամը իսէ տէ , կէշէն հաֆթա-քինտէն զիյատէ միւճիպ ի էնտիշէ պիր հալ ու հէյէթ տէ քէսպ էթմէմիշ տիր : Գօնսօլ Փրօխաս-գա հատիսէսինի թէֆթիշ էթմէյէ մէմուր օլան զաթ ըափօրթընը հիւքիւմէթէ թէսլիմ էթմիշ օլուպ , անտէն անլաղտըղընա կէօրէ Սըրպ մէ-մուրլար , միւմալիլէյի ալէյհինտէ սէրթ մուամէ-լէտէ պուլունմամը տըրլար : չու հալտա Լիվր-թրիա մաթպուաթընտա կէօրիւլէն հէյէճանա պիր միւնասէպէթ վէրլիմէմիշ տիր : Տիկէր թարաֆտան գօնսօլսըն Սըրպլար ալէյհինտէ սիլահ գուլլան-տըղը եա Արնավուտլարը թահրիք էյլէտիյի տէ իսպաթ օլունմամը տիր : Մամաֆիհ գալմանին ի պէյն էտ տիւվլէլէ մուզալիր օլմազ իւզրէ վուզու պուլտուղու իտտիա օլունան պազը մէսէլէլէր-

տէն տօլայը Սըրպիա հիւքիւմէթինին գանաաթ-պախշ իզահաթ եա թազմինաթ վէրէճէյի տէ մէմուլ տըր : — Ավսթրիա-Մաճարն ճէնուպուա թօփլատըղը աքքէրին 750,000 նուֆուսա պա-լիզ օլմասը , անլէր արասընտա Սլաւ ունսուրու-նուն պուլունտուրուլմամսը , հարպիյէ տաիրէ-սինին 30-40 պին թօնօ քէօմիւր սըփարըլ էթ-մէսի վէ էմսալի վազըալար էվրօփաճա հէյէճանը պատի օլուշ իսէ տէ , պազը տիկէր վազըալար սա պու հէյէճանը թէսքինէ խըտմէթ էթմիշ տիր : Էյճհիւմէ , Իթալիա փարլամէնթինտէ Մար-գուիս սի Սան Եիուլիյանըն նուրզը , Միւշարիլէյի Իթթիհատը Միւսէլլէսին թէճափտ էտիլմէսինէ տաիր իզահաթ վէրիւր իքէն , պու իթթիհատըն վազթընտան էվվէլ թէճափտ էտիլմէսինին Արնա-վուտլուզ մէսէլէսինտէն նէշէթ էթտիլինի վէ անտէ եէնի պիր ունսուր պուլունմալըպ էսքի էսասլար իւզէրինէ ագա էտիլտիլինի , վէ էվրօ-փատա սուլհըն թէէմինինէ խըտմէթ էտէճէյինի պէյան էյլէմիշ տիր : Բէզալիք Բուսիա խարիճիյի նազըրը Մ . Մօգօֆցօֆըն Տումատա իրատը նուլթզ էտիպ Բուսիանըն խարիճի մէսէլլինի ի-զա՛հ էթտիլի սըրատա գուլլանտըղը լիսան փէք սուլփիւրվէրանէ օլմուշ տըր , պու իքի նուլթզլար տա կէրէք Ալմանիատա վէ կէրէք Ֆրանսա վէ Ինկիլիթըրատա հիւսն ի թէէսիր հասըլ էթմիշ տիր : Լօնտրատա Սիւֆէրա մէճիլիսին տէ տէ-վամ էթմէսի ասալիշի թէէմին էտէն թէէսիւրլէր-տէն ատտ օլունմազտա տըրլար : Սիւֆէրա մէճիլիս-ին միւ գաքէրաթը խաֆի թուլթուլույօր : — Պու սէնէ զարֆընտա Ֆրանսա ճիւմնիւրիյիք ըիյասէթի-նէ եէնի պիր զաթ ինթիլասպ օլունմազընտան չիմ-տիտէն գանտիտա արանըմազտա տըր : — Մ . Ամէրիգանըն Լօնսրա սէֆիրի Մր Հուպթիւ Ռիյտ կէշէն հաֆթա վէֆաթ էյլէմիշ տիր : Միւշարի-լէյին վէֆաթը Գրալ Ճօրճ թարաֆընտան Մ . Ամէրիգա ըէիսինէ խապէր վէրլիմիշ վէ ճէսէտի Ամէրիգայա կէօթիւրիւլմէք տիւշիւնիւլտիւլինտէն Ինկիլիզ հիւքիւմէթի անը Նաքալ զըրհըսը իլէ կէճտէրմէյէ վատ էթմիշ տիր : Մր . Ռիյտ 1837 տէ տօղմուշ օլուպ , պիր միւստէթ Նիւ Եօրզըն Թրիպիւն զազէթասընը իտարէ էտէրէք քէսպ ի չէօհրէթ էյլէմիշ վի միւմհիւրիլէթ ըէիլէրինին թալէպի իւզէրինէ պազը սիյասի մուհիմ մէ-մուրիլէթլէրտէ (մէսէլա Խափանիա իլէ սուլհ ագ-սը , վէ սաիրէ) պուլունմուշ վէ 1905տէ Լօնտրա սէֆարէթինէ թալին էտիլմիշ տիր : — Մ . Ասե-րիգա իլէ Ինկիլիքէրաւ արասընտա սուլհ ահնա-մէսի 1814իւն Մնունդ ագլամընտա կէնթտէ իմ-

ղալանմանը օլուպ: Անտէն պէրու միւրուր էտէն 98 սէնէ զարֆընաա պու իքի տէվլէթ արասըն- տա պիր չօգ միւնաղի ի ֆիյն մէսէլէլէր զուհուր էթմիլ իսէ տէ, ապա մուհարէպէ վուգու պուլ մամը տրո: Պու ազիմ վագըանըն զիքրինէ պու իքի միլլէթ 1914 Մնունդընտա պէօյիւք պիր զիյնէթ իճրա էթմէք իսթէյօրլար: Պու Ուուհ Թո բելիսըն իչիւն, հազըրլըգ կէօրմէք իւզրէ իքի թարաֆտան պիրէր գօմիսիօն թային օլունմուշ տըր: Ինկիլթէրրա պաշ վէքիլի, խարիճիյէ նա զըրը վէ սաիր մէհուր զաթլար, քէզիլք Մր. Բօզվլէթ, Մր. Պրայն, Մր. Դարնիկի վէ էմապի զաթլար պու հէյէթլէրտէ աղա տըրլար: Պու միւ նասէպէթլէ Ուօյի նկթընտա՝ գրալիչա Վիքթօրիա իլէ Ինկիլթէրրանըն էն մէհուր բիճալ ը սիյասի յունընտան օլան Ուիլեմ Փիթին հէյէթլէրինի իւքզ էյլէմէք տիւչիւնիւօրլար: — Պուղարիսաքան հիւ քիւմէթի հարպի մագսէտէ գուլլանմագ իչիւն Սօպրանիլէտէն 2 միլիօն Ինկիլիզ լիւրասը թալէպ էյլէմիլ տիր: — Ծէնուպ ի Իրանտա գաթլ էտի լէն Ինկիլիզ Մր. Էքֆըրտտան տօլայը Ինկիլիզ հիւքիւմէթի Իրան հիւքիւմէթինէ պիր նօթա կէօնտէրիպ պու վագըա գանաաթպաիշ սուրէթ. տէ թազմին էտիլմէտիլի թագտիրտէ մէսէլէյի Ինկիլիզ հիւքիւմէթինին էլէ ալմաղա մէհպուր օլաճաղընը պէյան էթմիլ տիր: Իրան հիւքիւմէ թի մէսէլէնին վէխամէթինի անլայարագ իչի տէրհալ թէսվիլէ էտէճէյինի վատ էթմիլ վէ տէրհալ Շիրազա լազըմ կէլէն գուվվէ ի աաքէ բիլէյի կէօնտէրմէյէ պաշլամը տըր: Անլաշըլտը- ղընա կէօրէ Մր. Էքֆըրտ պիր ժոնտարմա պէօ- լիւլիւ վէ Հինտի սիւվարիլէր իլէ պէրապէր հօլ- ճուլուգ էտէրքէն 200իւ միւթլէմալիլ աշրէթլէր թարաֆընտան հիւքիւմէ մարուզ օլմուշ տըր: — Ծափօնիասա Գապինէ պիւհրանը էնճամ խիթամ պուլմուշ տըր: Ծափօնիա-Բուսիա մուհարէպէսի էսնասընտա պաշ վէքիւլէթտտէ պուլուհան Գօնթ Գաղուրա թէքրարէն տալէթ էտիլմիլ վէ անըն բիյասէթի թահթընտա գապինէ թէքրարէն թէչ- քիլ օլունմուշ տըր: Պու պիւհրանը վիւքէյա Ծափօնիանը Գօրէա իտարէսինի տահա սըգը պիր հալա գօմագ վէ հարպ հազըրլըգը իչիւն պիւտէյի կէնիլէնտիրմէք իսթէյէն պիր ֆըրգա եիւզիւնտէն հասըլ օլմուշ իտի: — Չիւնիս սօն իմ փէրաթօրը օլան չօճո՝ լըն հապս էտիլտիլի սա- րայտա, անլաշըլտըղընա կէօրէ, անճագ մախու գրալ չօճուգ վէ վալիտէսի իլէ պիր գաշ եիւլ խատէմէլէր պուլունմագտա օլուպ տիկէր փրէնս- լէր հէփ ֆիւրար էթմիլլէր, վէ սարայըն զիգըյ-

մէթ էչեասընը խատրմար սըրգաթ վէ ֆիւրուլսթ էտէրէք թէլէֆ էթմէքտէ իմիլլէր:

Ա Ձ Գ Ա Յ Ի Ն

Դեկտ. 21 տէ Պապ ը Ալիտէ ֆէվզ էլ ատէ պիր մէհիս ի վիւքէյա ազա էտիլիպ, խուսուսի սուրէթտէ էրմէնի մէսէլէսի իլէ մէշղուլ օլմուշ տըր: Մէհիսէ Օրմանեան Սրբազան, Սապահըն պաշ մուհարրիլի Բէլէկեան, Պատրիկ Կիւլպէնկ- եան վէ Տաղաւարեան էֆէնտիլէր տախի տալէթ օլունմըլար տըր: Բեաթիլ փաշա էրմէնիսթան- տա իսլահաթ իճրա էթմէք մագսէտինտէ օլուու- ղունու, պու մագսէտէ պիր գօմիսիօն թէչքիլ էտիպ, մահալի անվալը թէֆթիլ էթմէք իւզրէ օրայա իրսալ էտէճէյինի վէ պու զէվաթըն տախի մէքթիլ գօմիսիօնա իշթիլաք էթմէլէրինի արզու էյլէտիլինի պէյան էյլէմիլ տիր: Օրմանեան Սըր- բազան քէնտիսի պիր բուհպան օլուուղու հալտէ, էվվէյա Փաթրիգխանէտէն միւսաատէ ալմագ մէճ- պուրիլէթինտէ օլուուղունու պէյան էթմիլ տիր: — Հիւքիւմէթ հազըրլատըղը փրօղաւը օգուտուգ- տա, Տաղաւարեան էֆ. Ժանտարմա գօմանտան- լարը վէ եիւզպաշըլարընըն էճնէպի միւլէխաս- սիպէրտէն օլմասընը, վէ մահքէմէլէրտէ էրմէնիճէ վէ Բիւրտօնէ իսանլարըն իսթիմալընը թալիլէ էյլէմիլ: Բէլէկեան էֆ. մատէմ քի հիւքիւմէթ էսասէն էճնէպի միւթէխասիլէր գապուլ էտի- յօր, ծնլարըն տտէտինին էհէմիլէթի օլմատը- ղընը պէյան էյլէմիլ, վէ իլալէթէն շու 4 վի լայէթլէրին սրասընա էրզըուս վէ Սըվազ վի- լայէթլէրին տախի իտիսլընը թէքլիլ էյլէմիլ, էն սօնրա Օրմանեան Սրբազան սէօղէ պաշլա- յըպ լէֆիգլէրինին իսթարաթընը իճմալ էյլէ- տիքտէն սօնրա հիւքիւմէթին պու իսլահաթա տաիր վատար վէրմէսինտէն զիյատէ անլէրին իճ- րա օլունաճաղընա տաիր թէէմիսթ վէրմէսի լազըմ իտիլինի վէ պու պապտա հիւքիւմէթին տահա զիյատէ տէյէճէյի պուլունուրսա անը փաթրիգխանէյէ վէ լէմաի հէյէթլէրէ պիլտիր- մէսի իճապ էյլէտիլինի պէյան էթմիլ տիր: — Կէլէն Ծիւմա կիւնիւ Ազգային Ժողով իճթիմա է- տիպ Օրմանեան մէսէլէսինի միւզաքէրէ էյլէ- միլլէր իսէ տէ, վագթ կէշտիլինտէն միւպահէսէ պու կիւնէ թէէթիլ օլունմուշ տըր: — Օրմանեան Սրբազան Ս. Հայրապէս թարաֆընտան էվրօփ էրմէնիլէր Առաջնորդը թային օլունմըլ տըր: Միւշարիլէյի էվրօփայա կիտիպ՝ Պօղոս Նուպաք փաշա, Միւնաս Զէրազ վէ սաիր զէվաթ իլէ պէ- րապէր էրմէնիլէրին անվալինին իսլահը իչիւն

չալըշաճագ իմիշ: — Տրանսա հիւքիւմէթի թա-
լէպ էտիյոր իմիշ քի, էրմէնիսթանտա օլաճագ
իսլահաթ կիլիկիայա տախի թէշմիլ օլունալն: —
Թայմզտա եազըլտըղընա կէօրէ, Տիյարպէքիր
թարաֆլարընտա պազը Բիւրտ աշիրէթլէր կէօյա
մուհարէպէյէ կիթմէք իւզըէ ճէմ օլմապտա օ-
լուպ, շու միւնասիպէթլէ Տիյարպէքիր վէ Հա-
լէպ վիլայէթլէրինսէ Խրիսթիյան էհալի իւզէրինէ
թէսալլութ էթմէք գաստընտա պուլունույօրլար:
— Միւթէվէֆա Գաթօլիք փաթրիյի Թէրզեան թա-
րաֆընտան օրթայա աթըլան եէնի բուզնամէ մէ-
սէլէսի պիր չօգ գիլ ու գալա սէպէպ օլտու, Թէր-
զեան քիլիսէլէրտէ օգուհմագ իւզըէ պիրէր էմր-
նամէ եօլլամը իտի. պու էմրնամէյէ կէօրէ
Ծնունդը Դեկտ. 25 Զարչնպիհ կիւնիւ էվրօփա-
լըլար իլէ եափմաղը էմր էտիյոր իտի. Լաքին
կիրակի կիւնիւ քիլիսէլէրտէ ճէմ օլմուշ օլան
գալապալըգ օնուն օգուհմալընա մանի օլտու:
Պիլ թագըմ Թէրզեան թարաֆտարանը տիվար.
լարտա եափըշտըրըմը «Լալչալիան սողով»ըն
պէյաննամէսինի երթմըշլար վէ պուհուն իւզէ-
րինէ պիր միւնազաա պաշլալըպ սօփալար իլէ
էհալի պիր պիրինէ չափըշտըրմըշլար իսէտէ, փօ-
լիսլէր եէթիշիպ էհալիյի ճէպըէն տէֆ վէ պազը-
լարընը տա թէվզէֆ էյէմիշլէր տիր:

ՓՐՕ. ՃԵՄԱԱԹՐ

Մարաշըն Միաց. մէքթի հիւքիւմէթ թարա-
ֆընտան «Մէքթէպի իտաաթի» տէյու թանդըմը
տըր: Մէքթիւր մէքթէպին պու սէնէ 7 մուալլիմ վէ
240 թալէպէսի պուլունմու չտըր: — Մարաշըն իլմի
իլահի մէքթէպինսէ Ահտը Ճէտիտ տէրպէրինտէ
մուալլիմ օլաճագ օլան Մր. Վուտի ալիէսիյլէ
չէհի մէքթիւրէ վասըլ օլմուշ օլուպ իշլէրինէ
պաշլամըշ տըր: Շէհրտէ տախի էհալիյէ Հինտ
տիլլէրի իւզէրինէ նութըլար իրատ էտիյոր: —
Նիւ Եօրգտա Թէլֆէեան մազազալընտաքի էր-
մէնիլէր Թէշէքթիւր կիւնիւ միւնասիպէթիլլէ
վէրիլէն պիր գիլաֆէթտէ 4 լիւ. Օսմ. իսնէ ճէմ
էտէրէք Թէքֆուր տաղը միւհթաճիլինէ կէօն-
տէրմիշլէր տիր: — Այնթապ վէ Մարաշ էհալիսի
պիր իլթիշաշ գօրգուսունտան տիւշարը էնտիշէ
օլմուշլար իսէտէ հիւքիւմէթին սայ ու զայրէ-
թիլլէ իւմն ու րահաթ իատէ էտիլմիշ տիր: —
Այնթապ էհալիսի ասաքիլէ իսնէ օլմագ իւզըէ
Իսթանպոլտա Հիլալը Ահմէրէ 20 լիւրա կէօնտէր
միշլէր տիր: Պու մէպլալըն 20 լիւրա Միւսլի-
ման էհալտէն 55 լիւրաշ Հայ Լուսաւորչական-

լարտան վէ 45 լիւրաշ Հայ Բողոքականարտան
վէրիլմիշ տիր: — Հաճընը Համբարձում աղա Բէ-
ճէպեանը տաղա աշըրան Բիւրտ էշգիյա — Տէօրթ
գաշլընըն օղլու — հալա Ալպուսթան ճիվարընտա
սէրպէսթ կէզիյոր վէ եօլնուլարա թէսալլութ
էթմէքտէ տէվամ էտիյօրլար:

ՏԱԽԻԼԻ

Սուլի գօնֆեռանը վի հարպ. — Դեկտեմբեր
16տա պէշ մուհարիպ հիւքիւմէթլէրին մուրախ-
խասլարը Լօնտրատա Սէնթ Ճէյմս սէրա-
յընտա իճթիմա էյլէտիլէր: Սըր էտվարտ Կրէյ
պիր նութգ իրատ էտիպ. կէրէք Դրալ Ճօրճ վէ
կէրէք Ինկիլթէրա հիւքիւմէթի թարաֆընտան
վազիֆէի խօշամէտիլի իֆա էյլէմիշ տիր: Պուհ-
տան սօնրա Մ. Կէշօֆ, Մ. Վէնէյէլօս, Մ. Նո-
վաթուվիլ վէ Մ. Միւշլըուվիլ պիրէր նութգ
իրատ էտիպ, պու միւսաֆիրփէրվէրլիքտէն տօ-
լալը պէյանը թէշէքթիւր էյլէմիշլէր տիր: Պուհ-
տան սօնրա մուրախխասլար իճթիմա էտիպ Սըր
էտվարտ Կրէյի իթիպարի բէիս ինթիխապ էյլէ-
միշլէր, վէ թէֆէրիւաթա ախտ մէսէլէլէր հազ-
գընտա միւզաքէրէ իճրա էտիպ ճիւմէ միւզաքէ-
րաթը կիլլի սազլամաղա գարար վէրմիշլէր տիր:
Իքինճի իճթիմա Փազար էրթէսի վուգու պուլ-
մուշ իսէ տէ, Օսմ. մուրախխասլար Եունանլար
իլէ միւզաքէրէյէ կիրիշէմէյէքլէրինի, վէ
Պապը Ալիտէն եէնի թալիմաթա պէլլէմէք մէճ-
պուրիյէթինտէ օլտուգլարընը պէյանիս իճթի-
մալըն Փէնչէնպիհէ թէիլիլինի թալէպ էթմիշլէր
տիր: Փէնչէնպիհ իճթիմալընտա Պապը Ալի-
նին քէնտի թալիմաթընը սաի ի մախտուսլա
կէօնտէրտիլի իշիւն Ճիւմա էրթէսինէտէք պէք-
լէմէք լալըմ իտիլինի պիլտիրմիշլէր տիր: Պի-
նայէն ալէյն կէշէն Ճիւմա էրթէսինէտէք գօն-
ֆէրանտա պիր իշ կէօրիւմէմէշ տիր: Պու
միւնասիպէթլէ Մ. Կօշէֆ տէմիշ տիր քի,
«Թիւրքլէր մուհավէլէ էթմէքլէ մագսէտէրինէ
տէսթրէս օլմազլար: Զիւնքի էտիրնէ կիւն
կիւնէ տիւշմէք հալիստէ տիր: Սիզ զանն էտի-
յօրսընըք քի, սիզէ 4 այրը ֆիհրիսթ թազտիմ
էտէճէյիլ, հալ պու քի պիզ հէփ պիր իզ վէ
սէօգիւմիւզ փէք գըսսա տըր:» — Օսման-
լը մուրախխասլարը Եունանլար իլէ տախի
սուլ՝ միւզաքէրէսինէ կիրմէք իշիւն մուհասէ
րէտէ օլան շէհրէրէ զախիլի եօլլամազըղը չարթ
գօյօրլար իսէ տէ, օլ պիրլէր գապուլ էթմէ-

միչէր տիր: Ախէր պիր իծթիմատա միւթթէհիտ տէվլէթլէր քէնտի շարթարընը թագտիմ էթ միչէր: չէօյլէթի Թէքֆուր տաղընըն շարգ թարաֆընտան Գարա տէնիզէ պիր խաթթ չէքիպ էօթէտէ գալան գրամարը միւթթէհիտլէրէ թէրք էթմէք, Կէլիպօլու նիմէգիրէսի Օսմանլարա գալմագ, վէ ատալսար հաքիմիյէթինտէն քեամիլէն վագ կէչմէք: Արնավուտուգ մէսէ-էսի սիւֆէրա մէնիսինտէ Իսթանպօլ մէսէլէսի տախի մէվզու ը պահս օլաճաղը եազըլլօր: — Շգօտրատա Գարատաղըլար էփէյի մաղուպիյէ թէ տիւչար օլմուչար, Տրաճատաքի Սրոպ աս-քէրլէր անլէրէ իմտատա կիտիյօրլար: — Պէլ-կրատըն գարչըսընտա հուտուտա Ավսթրիա ասքէրլէրի հէր կիւն մանօվրա իճրա էտիյօրլար: Ավսթրիա քէնտի ասքէրլէրին տաղըթմամը: — Կէչէն ճիւմա էրթէսի կիւնիւ Մեհիսիյէ զըր-լըսը Չանագգալէտէն տըչարը չըգմը իսէ տէ, 6 Եունան թօրփիտօսը անա հիւճիւմ էտիպ ա-թէչ աչմըչար: Մեհիսիյէ Սէտտ իւլ Պահր իս-թիւքեամլարըն սիփէր ալարագ պիր միւտտէթ թօրփէտօլարա աթէչ էթմիչ վէ կէրի Պօղազա չէքիլիչ տիր: — Եունան մէնպալընտան վէրիլէն խապէրէ կէօրէ, Դեկտ. 16տա սապահլալըն Եունան ֆիլօսը Ավհրօֆ. Սիփիցայ, Հիսրա, Փաա-րա վէ պաշգա 4 զըրլըլարտան վէ 9 թօրփէտօ կէմիլէրինտէն իպարէթ օլարագ Սէտտ իւլ Պահրա տօղրու իլէրիլէմիչէր: Օսմանլը ֆիլօսը եանի Պարպարօս, իսպրէսիս, Թօղոս Բէիս, Մեհի-սիյէ վէ Ասաւ ը Թեվֆիզ, Սէտտ իւլ Պահր էօ-նիւնտէ հարպ վագիյէթի ալըպ աթէչ աչմըչ տըր: Եունանլար 3 քիլօմէթօյա գատար եագ-լաչմըչար, մուհարէպէ 1½ սաաթ տէվամ էթ-միչ տիր: Պու մուհարէպէտէն սօնրա Ավհրօֆ Պուֆփինա վափօրընը թէհարրի էյլէմիչ վէ գափ-տանը Ավհրօֆա տալէթ էյլէմիչ տիր: — Եանեա ճիւնէթինտէն Եունան ճէնէրալը չու եօլտա թէլէկրաֆ վէրիյօր: Դեկտ. 14տէ Աք-թօրաքի սէմթինտէքի իրթիֆալար գապթ օ-լունտուլար: Օսմանլը ասաքիրի զարպի եանեա գալալարընըն ալթընա չէքիտիլէր: — Պուլղար Հարպիյէ նազըրը մուհարէպէնին ալտըրը եէնի վագիյէթլէրէ կէօրէ, օրտուլու թէչքիլ էթմէք-տէ իմիչ: — Գարատաղըլար Շգօտրա տիւչէնէ գատար մուհարէպէյի տէվամ էթմէք իսթէյօր-լար: — Սէրպ վէ Պուլղար հիւքիւմէթի Պու-տափէչթտէն փէք չօգ ուն վէ օթ սաթուն ալ-մագտա տըրլար: — Իթալիա վէ Ավսթրիա հիւքիւմէթլէրի Արնավուտուգ փրէնսիլինէ Մը-սըրըլը Ֆուաա փաչալը նամգէտ գօմաղա գարար վէրմիլէր: — Միտիլի Եունանլար թարաֆըն-տան իչղալ օլունմըչ իսէ տէ, Թիւրք ասքէրլէր վէ կէնիւլիւլէր իչէրիլէրէ չէքիլիչ օլարագ մուհարէպէյի տէվամ էտիյօրլար: Փիւրէտէն եէնի

ասքէր կէլիյօր: — Գարատաղըն Շգօտրալը գապթ էթմէք իւմիտի գաթ օլունտուլար, Գա-րատաղ օրտուտու չօգ զաիֆ հալտէ իմիչ էհալի արասընտա չօգ նախօչնուտի մէվնուտ տըր: — Գրալ Ֆէրտինանտ պիր պէյաննամէ նէչը էտիպ, Պուլղար օրտուտուըն թէքարէն մու-հարէպէյէ հազըր օլմաղա տալէթ վէ թէչ-վիգ էտիյօր: — Մ. Տանէֆ պիր մուխպիւրէ չէօյլէ սէօյլէմիչ տիր, «Էյէր Թիւրք մուրախ-խապար Եունանլար իլէ միւզաքէրէյէ կիրմէզլէր վէ էն ուֆագ թէքիլիլէրիմիլի գապուլ էթ-մէզլէր իսէ, հէման Չաթալճատա մուհարէպէյէ պաչալաճաղը՝ վէ քիմսէնին մուսվէնէթինէ միւհիթաճ տէլիլիզ:» Նիւմ Բէսմի Միտ տախի Թիւրքիա իւմիտ էտէր իտի քի, եա միւթթէ-հիտլէրին պէյնինտէ իսթիլաֆ օլուր, եա էվլո-փա մուհարէպէսի պաչար: Հէր իքիսի տէ պօշա չըգալը: Միւթթէհիտլէր Չաթալճա էօնիւնտէ տու-րարագ Իսթանպօլու գուրթարմագ ի չիւն ֆէ-տաքեսըրըգ էթտիլէր, ֆագաթ չիմտի պաչարլար իսէ քէնտիլէրի հիչ պիր չէյ տուրտուրամագ:»

Միւքեկէվլի. — Չաթալճա մուհարէպէսինտէ օմուգունտան եարալանմըչ օլան Մահմուտ Մուխ-թար փաչա քեամիլէն չիֆալապ օլմուչ վէ Մա-պէյն ի Հիւմայունա ալիմէթ էթմիչ տիր: Չաթ ը շահանէ Մուխթար փաչանըն վիւրուտինի անլա-տըղընտա զաիֆ հալինտէ սըզըլմասըն տէյու քէն-տիսի պիզգաթ նէրտիւպանլէրին պաչընա էնմիչ տիր: — Բուսիա Իմփէրաթօրընըն իսմինին կիւնիւ միւնասիպէթիլէ Սէլանիքտէ Բուս քիլիսէսինտէ պիր ալին իճրա օլունմուչ վէ Պուլղարիա գրալը իլէ Եունան գրալը տախի հազըր պուլունմուչար տըր: — Սթրուճա միւտտա ի ումուսիսի Եէ-նի Ասըր զագէթասընտա աթիտէքի վուգուաթը եազըլլար: Հոկ. 22տէ Օսմանլը ասքէրլէրի Սէլա-նիքի թալիլիյէ էյլէտիլէր: 4 սաաթ սօնրա 30 պին Պուլղար վէ 2.000 Սըրպ ասքէրլէրի չէհրէ կիրտիլէր: 0 կիւն 34 Իսլամ գաթի օլունտու 20 խանէ եազմա էտիլտի: Հոկ. 28տէ Պէլէտիլէ րիասէթինտէն իսթիֆա էթտիւմ, վէ 591 Իսլամ 2 Եէհուտի իտամ էտիլտիլէր: Իսլամ էվլէրի եազ-մա էտիլտիլէր: Հաճի Գօշօնըն չէթէ պէօիւ-լիւ քէօյլէրտէ 150 Իսլամ գաթի էթտիլէր: Սթրուճաճա Տօգթ. Ապէրին էֆ. իքի եիւզպաչը վէ եիւզ ասքէր գաթի օլունտու, վէ էյրաֆտան չօլու գաթի օլունտու: Տօցրանտա 200 քիչի վէ քէօյլէրտէ 100 քիչի գաթի օլունտու: — Բեօյ-նիքի Չայրուկիւն տէտիլինէ կէօրէ Սէլանիկտէ Այա Սօֆիա ճամիսի իւզէրինտէ խաչ տիքիլիչ. իչէրիտէ իսէ թասվիլէրը գօնուլմուչ տըր. հալ-լու վէ իչէրի ասքէրլէր իլէ տօլու տըր: 5 ճամի պէօյլէճէ քիլիսէյէ թահվիլ օլունմուչ տըր: —

Թարապուրտան հիմքէն էտէն 40, գատա Ա-
րապար Պապը Ալիյէ կիտիպ եա եէրէրինէ իր-
սալ օլունմազըդ եա պիրէր մէմուրիյէթ թալէպ
էյլէմիլէր: — Թարապուրտաա Շէմէտտին պէ-
յին ֆէրմանը մէյտանտա օգունմուշ, վէ Իսլամ-
լարտան ազ քիմսէ հազըր պուլունմուշ: — Ի-
թալիա միւսթէմէքեաթ նազըրը Թարապուրտա
միւսթէմէթ էյլէտիյի կիւն զայէթ պէօյի. ք չէն-
լիքէր իճրա էտիլմիշ տիր: — Էնվէր պէյ Տէրսաա
տէթէ ալտէթ էթմիշ տիր: — Ավսթրիա Սէֆիրի
Պապը Ալիյէ կիտէրէք Արնավուտուգ իսթիգլա.
լինի Սիւֆէրա մէճիսինին գապուլ էթտիյինի ռէս
մէն խապէր վէրմիշտիր: Գրալ Ֆէրտինանտ Սէլա-
նիկտէն ալտէթ էթմիշ տիր: — Պապը Ալի թարա
ֆընտանԱնատուլու իսլահաթը իչիւն 21 պէնտտէն
իպարէթ պիր գանուլ լաիհաաը հազըրլանմը տըր:
Պու լաիհա թէվսի ի մէզունիլէթ էսասը իւզէ-
րինէ թէրթիպ օլունմը օլուպ Վան, Պիթիս,
Տիյարպէքիր վէ Խարիուլ վիլայէթլէրինտէ
խուսուսի թարգտա թաթպիգ օլունմաազ տըր:
Պու 4 վիլայէթլէր իչիւն խուսուսի պիր հէյէթ
վէ պիր միւֆէթթիշ թալին օլունմաազ տըր:
Պու հէյէթին ազալարը մէսուլիյէթ ի մուճիպ
պիր հալլէրի իսպաթ օլունմատըգաա ազ օլունմա
յաաազ: Հէյէթին գարարլարնըր միւֆէթթ
թիշ իճրա էտէճէք, միւֆէթթիշ վալիւր
տէն աշաղը մէմուրլարը ազ էտէպիլէճէք,
Պունլարն վազիֆէսի 1. Էրմէնիլէր վէ Բիւրա
լէրին արասընտաքի արազի մէսէլէսինի հալլ էթ.
մէք: 2. Բիւրտլէրին վէ Էրմէնիլէրին պէնինտէ
իթիլաֆ հասըլ էթմէք: 3. Ատալէթ վէ միւ-
սալաթը թէէսիս էթմէք: 4. Ժանտարմա թէշ
քիլաթը եալմաազ: 5. Նօլլարը զըրաաթը, իի-
նարէթի, սէնտաթը վէ մէարիֆի իսլահ էթմէք:
6. Վալիլէր վէ աաքէրի գօմանտարլար միւֆէթթ-
թիշին էմրի թահթընտա օլաաազլար: 7. Վիլա-
յէթլէրին հասըլաթը մահալլի ինթիյաաաթա սարֆ
օլունմաազ: Մէզքիւր վիլայէթլէրտէ ատալէթ
վէ էմիլիյէթ թէէսիս էտէրէք, իսլահ վէ չէն օլ
տուղո: նաա պու գանուլնըն հիւքմիւ գալմալլա
օլ պիր վիլայէթլէր կիպի իտարէ օլունմաազ,
Պու հէյէթ 5 սէնէ իչիւն ինթիլապ օլունմաազ,
միւֆէթթիշ ի ումուսի մահիյէ 20000, հէյէթ ա
զալարը 10000էր զըշ. ալաաազլար: — Լիպա-
նանըն եէնի վալիսի Յովհաննէս փաշանըն ֆէր-
մանը Պապը Ալիյէ իլիազ օլունմը օլուպ միւ-
շարիլէյի միւֆարաաթ էյլէմէք իւզրէ տիր: —
Սէլանիքտէն իւշ թապուր Նունան աաքէրի ի
չէրիլէրէ կիթմէք իւզրէ հարաքէթ էթմիլէր

տիր: Պունտան ինթահ օլունուլօր քի. Սելանիք
մէսէլէսի Զար Ֆէրտինանտըն օրալա ազիմէթի
էնասընտա հալլ օլունմը տըր: — Պապն օր-
տուլարնըն պուլունտուղու մահալլէրտէ պիր մէթ-
րօ գար եազմը տըր: — Նունանլարն թահթ
էլ Պահր Տէլֆին վալիօրը Զանազալէյէ եազլա-
չըպ քէշֆ վազիֆէսի իֆա էտէր իքէն. զաֆի-
լէն նապէտիտ օլմուշ տըր, վէ օլ պիր Նունան
պահրիլէսի արալաազտա իմիլէր. գանն օլունու-
լօր քի՝ Տէլֆինին մաքինալարը պօղուլմը օլա-
րուգ սուլուն եիւզիւնէ չըգամմը տըր: — Սէ-
լանիքտէքի 114 ժանտարմա, փօլիս վէ մէմուր-
լար պիր Նունան վալիօրը իլէ էֆէսոսա կէօ-
թիւրիլմիւշ տիրէր: — «Բիւրտիսթան Թէշրէքի
մէսաի ճէմիլէթի» իսմինտէ պիր եէնի ճէմիլէթ
թէշքիլ օլունմը տըր: — Մ. Տանէֆ պիր մուս-
պիլէ չու պէյանաթտա պուլունմը: «Մարմարա
Օսմ. տէնիլգի գալաաազ, Սէլանիք Պուլղարա-
լըն օլմալը տըր, Էտիրնէ տալիս պիզէ վէրիլմէլի,
պաշաա սիւրլիւ սուլի թէէմին օլունմաազ: Խիւ-
լաա իսլահաթ փրօղրաւը չու չէքի ալմը տըր:
1. Պու իսլահաթ 6 վիլայէթլէրէ թաթպիգ օլու-
նաազ. 2. Գօմօսիօն պիր տէլիլ իքի օլաաազ.
եէնի պիր միւֆէթթիշ պուլունմաազ. 3. Պու
ալթըր վիլայէթլէր իքի վիլայէթէ թաքսիմ օլուպ
պիր վալի խարիուլթտա օլ պիրի Էրզըրուտա օթու-
րաաազ: 4. Միւթէսարըֆ գալմաազամ վէ միւ-
տիւրլէրին աշըսը Կէզեիտ էտիլէճէք: 5. Մահ-
քէմէլէրտէ Էրմէնիլէ իսան տալիս իսթիմալ օ-
լունմաազ: 6. Ժանտարմա փօլիս վէ Ատլիլէ
մէրքէլլէրինտէ էնէպի միւֆէթթիլէր պուլու-
նաազ: 7. Արազի մէսէլէսինին հալլը իչիւն
200 պին լիւրա թախսիս օլունմաազ: Պունլար
չիմսիլիք սաաէճէ միւլահազա վէ փրօղրամլար
տըրլար քի քէնտի պաշարընա հիշ պիր գըլմէթի
եօգ տըր: Պու մէմէքէթ պու փրօղրամլարն
չօղունու կէօրմիւշ տիր, վէ հիշ պիր իսթիֆա-
տէսի օլմամը տըր: Մէսէլէ պունլարն իճրասը-
նը էօյլէ պիր թարգտա թէլէմին էթմէք քի, հիւ-
քիւմէթ վէ մէմուրին իսթէր իսթէմէզ անը իճրա
էթսին, վէ շայէտ իլէրիտէ պու խաթթտան
ինհիրաֆ էտիլէճէք օլուր իսէ օրալա տալէթ
էտէճէք պիր գուվլէթ պուլունտու: Գեամիլ
փաշանըն հիւանիւ նիլէթինէ էմին օլապիլիլիլ.
Փազաթ տալմա սէտարէթտէ գալաաազընա վէ
հալաթընըն 10-20 սէնէ տահա թէմալիտ էտէճէ-
լինէ հիշ պիր քէֆալէթիլիլիլ հօգ տըր:

Մ. Ասիւրի մեսուլ վէ սահիպ ի իմրիլազ
Թ. Գ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ

Օ. ԱՐԶՈՒՄԱՆ ՄԱԹՊԱԱՍԸ

ՏԼ ըիսաատէթ, Զագինգըլար, Յակոբեան խան

1912 ՍԷՆԷՍԻ „ՐԱՀՆԻՒՄԱ”ՆԸՆ ՖԻԶԻՍԹԻ

Ա.Գ. ՍԷՐԱՅՏԱՆ մեքթուպ 180. Ազամէթ 150. Ազգապետարան իշի նիճիւն թէէսիր օլու-նույօր 416. Աիլէ իպատէթի 375. Ալէմի Իսլամ 215. Ալէմի Իսլամ իշիւն տուա 962. Ալլահ իլէ մահրէմիք 593. Ալլահա մագպուլ օլմագ 936. Ալմանիանըն իգթիսատի թէրագգիսի 25. Ալմանիանըն ինկիլթէրայա թէքլիֆի 142. Ալմանիանըն սիյասիյաթը 214. Ալմանիատա ինթիսապաթ 61. Ախլը ասքէր գանուհնամէսի 597, 640, 670. Ախլագի միսալար 842. Ամէրիգան Պօրտ չիրքէթինին սէնէվի մէճլիսի 1118. Ամէրիգատա էսիրլիք 754. Ամէրիգատա «Հայ Աւետարանա-կան Միութիւն» տան 964. Ամէրիգա սիյասիյա-թը 681. Այնթապտա Ազարիա Սաթի խասթա-խանէսի 1035. Այնթապտա Ամէրիգան գըզլար մէքթէպի 1131. Այնթապտա Մ. Թ. գօլէճինին ըրիօրթու 131. Այնթապ օղանլար Փրօ. էյ-թամիսանէսի 300. Անատօլու իսլահաթը 1258. Անատօլուտա ինկիլթէրա վէ Ալմանիա 852. Անատօլու մէսէլէսի 900. Անը գապուլ էթ-մէսիլէր 76. Անթաքիատա հարիր սէնաա-թը 1083. Անթաքիատա տար իւս սէնաա 891. Անկիւ-Ալման իթթիհատը 680. Անկիւ-Ալ-ման իթթիլաֆը 189. Անկիւ-Ալման միւնասիլէ-թի 61. Անտրիւ Մարթին Ֆէյրպէյրն, Վեր. 312. Ապտիւլ Պէհա Ապպաս 609. Ավսթրիա-Մա-ճարիսթան վէ Պալգանլար 1092. Ատալար 1120. Ատալար տէնիզի 532. Ատանայա Կարտըմ է-պին 50. Ատանատա քիլիսէ թախսիսի 51. Ա-տանատան պիր սիւալ 170. Ատէմ Ալլահը սօյա՞ր մը 172. Ատէմի մէրքէպիլէթ 876. Ատիլանէ պիր հիւքմ 843. Արնավուտլար 1272. Արնա-վուտլարըն պէյաննամէսի 679. Արնավուտլուգ վէ Մանասթըր միւշքիլաթը 680. Աֆվ էթմէք-լիք 841:

ԲԻԻԹԱՆԻՍԱ տախիլի պէշարէթ 275:

ԳԱԹՕԼԻԲ մէքթէպլէրինտէն տէրա 605. Գաթօլիքլիքտէն տէօնէն վարդապետ 188. Գա-լիլատա պիր խըտմէթ 807. Գալպի սաքին

1127. Գայսէրիյէտէ «Թէրք ի իշրէթ» գլիւպի 547. Գանարգ Մուհարէպէ 610, 633. Գա-պինէ պիւհրանը 5. Գատիմ էրմէնիլէրին մու-զալագալարը 980. Գարամանտա գարանթինա 979. Գաւսըմը պուլութա գօտուլ 247. Գար-քէմիշտէն 466. Գաթիթիլասիօն Կանի Ուհուդը Աթիգա 63,100. Գըզլարըմըզըն թէէհիւլիւ 660. Գըյամ էթտի (չիր) 315. Գըյամ միւճի-գէսի 335. Գըյամ փլղամը 329. Գըպըրլու-րըն իշթիքեաը 853. Գըրգ պէշ սիննիլէր վէ ասքէրլիք 558. Գըրգ-քիլիսէ 1,093, Գեր. 8. Արտաւագը Վրդ. Գալէնաէրեանա 351. Գուլպի Ի ճէնուպինին քէշֆի 286. Գուպատա զինճիլէր 584. Գրալ Ֆէրտինանտ 1,165. Գրալ Ֆէրտի-նանտըն Սոքելեանը 831. Գօնթ էրէնթալ 213. Գօնթ Պէրիթօլտուլն թէքլիֆի 901. Գօնֆէ-րանս վէ գօնսէր 1261. Գօրգու հիսսի 361. Գօ-րէա Խրիսթիյանլարը 830. Գօրիատա Խրիս-թիյանլըգ 62:

ԵԱԳՈՒՊ էֆ. Տէր Դրիգորեան 1098. Եարը կէճէ մուզալագասը 888. Եէնի պիր խա-չակիրլիք 836. Եէնի սէնէ գարարլարը 1. Եէնի սէնէնին փէլղամը 17. Եէնի վիւքէլա 729. Եինէ տէ պաթթիլարըգ 66. Եփրեմ Խան 534.

ԶԷՄԻՆՏԷ սէմա մէտէնիյէթի 838, 883. 1124. Զէնկին վէ ֆագիր ֆարգը 507. Զէքի պէյ 531.

ԷԼ Իլէ Կաթիլմամըշ էվլէր 788. Էլքէուլ վէ կէնճիլէր 214. Էմըրսըն, Բալֆ Վալտո 1266. Էյ պիրատէրլէր 101. Էնգարէ 323. Էնգա-րէտէ «Համազգալին Ընկերութիւն» 742. Է-սէֆէնկիլ պիր վէֆաթ 915. Էսքի վէ Եէ-նի Թիւրք 801. Էվլէրէք մէքթէպի 249. Էվվէլա գարըլար 515. Էվտէ Ազգալին թա-լիմ 725. Էվտէ թէրպիլէ 419. Էվրօփա վէ պիլգ 778. Էվրօփա պիւհրանը 532. Էվ-րօփա տէվլէթլէրի վէ հարպ 1069. Էվրօփա փօլիթիգասը 118. Էվրօփալը մէմուրլար չէ Իս-

լահաթ 997. Էվրոփայա սեյահաթըմ 755. Էվ-
րոփանըն թէվասսիւթիւ 852. Էվրոփատա ա-
սայիշ Էտինպուրկտա մէքթէպ զինէթլէրի
862. 310. Էրմէնիսթան անվալը 926. Էր-
մէնի գասընյարըն միրաս հուգուգու 1145.
Էրմէնի խարիճիյէ նազըրը 753. Էրմէնի-
լէր վէ հալը հազըր 797. Էրմէնիլէր վէ
Հիթթիլէր 311. Էրմէնի Փրոթէսթանյարըն
«Հայ յեղափոխութիւն» գարչը մէվգիի 339,
585, 615, 782. Էրմէնի Փրոթէսթանյարըն հու-
գուգու նէրէտէ գալըյոր 116. «Էրքէքլէր վէ Տին»
հարէքէթի 7. Էրքէքլէր վէ Տին 509. Էօմր սի-
կուրթասընա եազըրըն 286. Էօմր ըէֆիգի ինթի-
խապընտա ազըրպա վէտօսթլարըն խաթալարը
1005. Էօյրէնէմէյիգ 1263. Էօրնէկ ալընյար
220, 244.

ԹԱԱՄԼԱՐԸՄԸԶ 315, 370. Թաթիլ լաֆ-
լարը 350. Թալէպ էտէրսինիգ վէ ալամագսընը
128. Թապիաթ վէ անըն ըուհանի մանասը 864.
Թապիաթ վէ ատէմ 459, 825. Թարապուստա
Իթալիալըլար 388. Թարիխտէ էն պէօյիւք զաթ-
լար 249. Թէասսիւպ մի, տէյիլ մի 677. Թէ-
լէզրաֆ եալանյարը 486. Թէպէսսիւմ էթ 669.
Թէպտիլաթլար 1142. Թէպիսէ տաիր պազը
սուալարա ճէվապ 185, 209, 233. Թէվասսիւթ
մէսէլէսի 1115. Թէվիտ վէ թէսլիս 969, 1019.
Թէֆթ-Բուզվէլթ միւհատէլէսի 509. Թիթանիք
նասըլ պաթտը 433. Թիթանիք օգիանօսուհ
տիպինէ պաթտը մը 523. Թիթանիքտէն տէրս-
լէր 493. Թիւրքիւք վէ Օսմանլըլը 891. Թիւր-
քիա անվալը վէ մաթպուաթը էճնէպիյէ 38.
Թիւրքիանըն եազըն միւսթագպէլի 117. Թիւր-
քիանըն թէնիքէսի 5. Թիւրքիանըն միւսթագ-
պիլի 655, 1164. Թիւրքիանըն սէքէնէսի 560.
Թիւրքիատա գատընյար 906. Թիւրքիատա էն
չօգ պուլունան մատէնլէր 540. Թիւրքլէր վէ
Էրմէնիլէր 1260. Թօհաֆիյէ 178.

ԺԸՆԵՎ 780, 831. Ժիւլ Գամպօն 349.
ԻԳՕՆՕՄԻ վէ անըն թաթպըզը 684. Իլք
Քրիսմըս Գարտը 81. Իթալիա մուհանէտէնա-
մէսի 1068. Իթալիա նէ եալըյոր 437. Իթալիա
վէ Պէյուլթ հատիսէսի 235. Իթթիհատ վէ Թէ-
րագզը գօնկրէսի 38. Իթթիհատ վէ Թէրագզի
Ֆըրգասընը մուսթէզէ 802. Իթթիհատարա տա-
վէթ 275. Իթիտալ, Եինէ Իթիտալ 1113. Իթի-
րաֆ էտիյորլար 858. Իլան ը Հարպ 1018. Իխ-
թիյար գատընյարըն մէվգիի վէ ֆարզը 444.
Իճթիմաթ ինթիպահ իչիւն տուա 687. Իճթի-

մաի Խրիսթիյանլըգ 261, 489, 586. Իճթիմաթ
Խրիսթիյանլըգ Ամէրիգատա 209. Իճթիմաթ
Խրիսթիյանլըգ վէ Ամէլի Խրիսթիյանլըգ 305.
Ինթիգատը Ալի 542. Ինթիխապ 169. Ինթիխա-
պաթ միւհասիպէթիյէ 411. Ինթիխապար միւ-
հասիպէթիլէ 115. Ինկիլթէրրա վէ մուհարէպէ
1093. Ինկիլթէրրանըն քէօմիւր պիւհրանը 334.
Ինկիլթէրրա-Բուսիա իթիլաֆ 631. Ինկիլթէր-
րա վէ սուլհ 389. Ինկիլթէրրա սիյասիյաթը
731. Ինկիլթէրրա-Ֆրանսա իթիլաֆը 583. Ին-
կիլթէրրատա թաթիլք մէսէլէսի 1166. Ինկիլ-
թէրրատա Լիպըրէլլէր 803. Ինկիլթէրրատա կրէվ
260. Ինկիլիզլէրին սիյրէթի 155. Ինկիլիգ Գուվ-
վէ ի պահրէյէսի 1239. Ինկիլիգ մէքթէպի 298.
Ինճիլի Միրգա 812. Ինճիլ խատէմէսինին սէ-
լահիյէթի 1055, 1078. Իչկի վէ կէնճէր 248.
Իսթիգամէթ 960. Իսլահաթ մաղպաթասը 997.
Իսլամ իլէ Խրիսթիյանլըզըն եէքտիկէրինէ օլան
սօն սէօզլէրինէ իլք սէօզ 294. Իսլամ վէ
Պալգանյար 972. Իսլահաթ ը Իճթիմաթիյէ ըէպէր-
լէրի վէ տին 641. Իսլամըն Էվրոփայա սօն սէօ-
զիւ 125, 142. Իսկէնտէրուհն ճէմաթը 179.
Իսկէնտէրուհնտա Իսմաիլ փաշա 353. Իսվի-
չէրա տաղյարընտա 1072, 1094. Իտամ ճէ-
գատը 1074. 1101, 1122. Իրան անվալը, 830,
Իրանըն Իսթիգլալիյէթի 877. Իրանտա Ինկիլթէր-
րանըն մէվգիի 438. Իտէպ վէ իտէպսըզլըգ
1237. Իրանտա Ինկիլիգ մէսէլլի, 238, 901.
Իրանտա Կէպըլլէր 198, 224. Իրան խաթթը
633. Իրանտանըն իտարէ ի տաթիլլիյէսի 141.
Իւմրանիյէտէն 323. Իւսկիլտար գօլէճինին եէվմ
Ի մախսուսու 308. Իւմիտ 1031. Իքի թէմսիլ-
լէր 914. Իքի իշճի տահա 947. Իքիլ պիրա-
տէրլէր 931.

ԼԱՅԵՄՈՒԹԼՈՒԳ գանըլը 763. Լիվրիուլտա
թալէպէ գօնֆէրանսը 107. Լօյտ Ճօրճ-Մը. Տէյ-
վիս 311. Լօնտրա չէհրինին հիւրրիյէթի 1179.
Լօրտ Բօզպէրի վէ Ինկիլթէրրանըն թէնիքէսի
93. Լօրտ Քիչնէր վէ հիքմէթ ի իտարէ 389.
Լօրտ Քիչնէրին իլք րաիօրթը, 584.

ՈԱՅԻՈԱՀԱՆԸՆ իանէսի 119. Ոսնէլէրիմիգ-
տէ Ազգ. Հիսսիյաթ 731. Ոսլըն վազընըն հա-
գիգի մանասը 1177. Ոսսթա օլանյար 983.
Ոարթուտա քիլիսէ թախսիսի 227. Ոարթիթա
1084. Ուլասքեարը Զապիթան Կրուվը 752. Ոուլ
եախստ ատէթ 616. Որիսթիյանլըզըն Միւսթիման-
լըզա սօն սէօզիւ 137, 161. Որիսթիյան հալա-
թընա տաիր եանլը պիր գարար 1102.

ԾՆՈՒՆԴ ատելթերի 82:

ԿԱԼԻՍԻԱՍԱ մէզէպի թէատտի 413. Կէլին վէ Գալսպարիտէ 487, 511. Կէնճէր, 1238. Կէնճէրիմիզ արասընտա տինսիզլիք 166. Կէնճէր վէ Գիլիսա իսլահաթը 809. Կէնճէր Գիլիսէյէ ազա օլտուն մը 381. 494. 439. Կիթ ծնու Եէնիչէրի աղասընա անլաթ 566. Կիլիկիա իթթի. հատընըն սէնէվի մէճլիսի 962. Կիլիկիա կաթողիկոսու վէ իանէ 91. Կիլիկիա վէ Մէրքէզի Միութիւնլար 1130. Կիլիկիա Գիլիսէլէրին անվալը բուհանիյէսի 928, 556. Կիրակի մէքթէպլէրիմիզ 1174. Կիրակի մէքթէպի մէճլիսի ումուսիսի 811. Կիրակի- մէքթէպի տիւնեայը ֆէթհէթմէնին է. գօլայ թարիզի 958, 977. Կիրիտ Մէսէլէսի 365. Կիւնահ վէ քէֆարէթ 385, 409, 457, 481, 505, 529. Կիւվէնմէ (չիր) 492. Կուսակցութիւնլար վէ ինթիսապ 139:

ՀԱԳԻԳԱԹ փարչալարը 517. Հալգալը զրաթ մէքթէպի 212. Հալէպտէն 321, 767. Հալէպ մէպուսու-Պէօլէզլէնեան էֆէնտիյէ 423. Հալլ օլունաճազ մէսէլէլէր 1139, Հաճընըն մէքթէպ մէսէլէսի 264, 450. «Համիրայխական ժողով» տա Փրօթէսթանլար 307. «Համիրայխական ժողով» վէ հաւեռայխութիւն 363. Հայաթ թէմսիլլէրի 866. Հայ Բող. լար ալէյհինտէ թէատտի նի՛չիւն տուրտու 15. Հայ մաթպուլաթընըն 400ինճի սէնէ ի տէվրիյէսի 1053. Հայլար իչիւն արազի մէսէլէսի 1219. Հայ վէ Բիւրտ մէսէլէսի 921, 945. Հայ Բող. լարըն հուզուզու նէրէտէ գալըյօր 116. Հայ Գաթօլիք ճէմաաթը 59. Հայ գաղթային ընկերակցութիւն 402. Հէփ ծնու իսթէյօրուզ 1096. Հինտիսթան Միւսլիլմանլարը 333. Հինտիսթանտա Փանիսլամիզմ 927. Հիւքիւմէթ մի. էլիսա մը 10. Հիւսնի Աթվար 1197. Հէլէն Բէլլըրտան մէքթուպ 588. Հէնրի Մարթին 999. Հէնրի Մարթին իչիւն թէզքեար 1154. «Հօմրուլ» 413. Հօմրուլ լահասը 505. Հօմրուլ վէ Ըլսթըր 1271:

ՀԱՐՊԻ Թիւրքիա միչընըն սէնէվի իճթիմար 425:

ՀԱՓՕՆԻԱ վէ Բուսիա 754. Զափօնիանըն թէրազգիսի 802. Զափօնիատա տին մէսէլէսի 485. Զափօնիանըն մանէվի հայաթը 928. Զէնէրալ Նօճի 951. Զէնէրալ Պուլիզ վէ խէլաս օրտուսու 889, 913. Զիհան 354. Զիհան մուհարէպէսի օլաճաճ մը 1188. Զիպին 523. Զիպինտէն 251:

ՄԱԼԻԻՄԱԹ Ը միւլէնէվիէ 178, 225, 273 544, 596. Մալիւմաթ Ը պէլթիյէ 813. Մալիւ-

մաթ փարչալարը 497, 671, 843, 866, 1059. Մալիւմաթ Ը ֆէննիյէ 80. Մահմուտ Շէվքէթ փաշա վէ Տօզ. Տիլըն 656. Մաղլուպիյէթին սէպէպլէրի 1163. Մամիւրէթ իւլ Ազիզ Սուլթանիսի 1056. Մանասթըր մուհարէպէսի 1201. Մանչու հիւքիւմէթինին տիւլիւլիւ 189. Մարաշա Հարիր սէնաաթը 839. Մարաշ էպէնէզէր էլթամիսանէսի 672. Մարաշ իւլ ի իւհի մէքթէպինտէ գօնֆէրանլար 663. Մարտ, Ապրիլ վէ Մալիս 492. Մաքէտօնիանըն Իւմիտի 412. Մաքէտօնիատա մէսէլէլէր 657. Մէլէքիւթիւն կէլսին, 1089. Մէլիյին խաթըր իչիւն 78, 103, 129, 152, 175. Մէճլիսի Մէպուսանըն ֆէսիսի 777. Մէյտանը հարպ 1046. Մէնտիլ իւզէրինէ ֆօթօղրաֆ թապ էթմէք 866. Մէչրութիյէթ լազլ էտիլէճէթ մի, 1188. Մէչրութիյէթ գալգսըն մը 1237. Մէպուսան մը, չուրա ի տէվէթ մի 1216. Մէրքէզի իթթիհատըն թէքիֆի 259. Մէրքէզի իթթիհատըն 17նճի իճթիմար 1202. Մէրքէզի Թիւրքիա գօլէճտէ թէզքեար 546. Մէրքէզի Թիւրքիա գօլէճինին լափօրթու 987. Մէքթէպլէր իթթիհատըն մէսէլէսի 146, 267, 372, 653. Մէքթէպլէր իթթիհատընտան էվլէիսի վար 884. Մէքթէպլէրիմիզտէ օլուն, եարըչ, վէ ժիմնասթիք թալիփէրի 804. Մէքթէպլէրտէ ախազի թալիմ 163. Մէքթէպլէրտէ տին թալիմի 629. Մէքսիգօ 1047. Միլլէթ տուլըրուսու 269. Միլլէթիմիզ արասընտա տինսիզլիք 196. Միլլի էտէպիլաթըմըզ 1911տէ 69. Միլլի մէչրութիյէթ ֆըրգասը 950. Միսիս Հուլայթ 985, 1011, 1033, 1058, 1081, 1105, 1129 1153, 1179, 1200, 1225. Միս Ուէլիթըն 1060. Միսիօնէրլիք ալէմինտէն մալիւմաթ 271, 297, 377. Մ. Ամէրիգա վէ Բուսիա 6. Մ. Ամէրիգանըն եէնի ըէիսի 1117. Մ. Ամէրիգատա եէնի ֆըրգա 878. Միւճիզէ 21. Միւչքիւլաթը հազըրէ նէրէտէ տիր 36. Միւսաատէլի պուլունալըմ 694. Միւսահէպէ 156, 203, 273, 741, 766. Միւսթաճէլ թէլէֆօն 1161. Միւսլիմանլարա գարչը վաղիֆէմիզ 994. Միքատո-Մուցինիթօ 779. Մուգատտէս Ալէվ 346, 378, 398, 421, 448, 472, 496, 520, 570, 595. Մուհաճիլլէրին իլթարաթը 1194. Մուհապպէթ (չիր) 1152. Մուհարէպէ էօնիւնտէ 993. Մուհարէպէ նաճըլ խիթամ պուլաճազ 559. Մուհարէպէ վէ ինկիլզ մաթպուլաթը 1022. Մուհարէպէ վէ սուլհ 284. Մուհարէպէտէ զազէթալարըն մասրաֆը 1224. Մուս-

Թար-Քամիլ փաշա գապինէսի 730. Մովսէս 740. Մր. Ալֆրէտ Պոյկէ 376. Մր. Գարնէկի վէ Էճ-նէպի թալէպէ 647. Մր. Չըրչիլին նութգու 1116. Մր. Սթէտ 463. Մօնթէսօրինին թալիմ ուսուլու 1007. Մօնկօլիա մէսէլէսի 367:

ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ԷՖ.տէն Տօգ. Նազգաշեանա 572, 598, 621. Յիսուս Գրիոտոսա թէշէքքիւր էլլէ 519. Յիսուս վէ խըտմէթ 1151. Յիսուսուն ինսան հազգընտա էֆքեարը 344. Յորել-եան սէնէսի 1043. Յոր 510. Յորուն էօմրիւն-տէն տէրսլէր 569:

ՆԱՄԱԼԻՒՄ Գահրիմանլար 1137. Նախ'րօ-հին զազը 880, 908. Նաօսը վէրմէլիլզ 888. Նափօլի, 952, 975. Ներսէս եպիսկոպոս Դանի-էլեանա (Գեր.) 95, 144. Նէ զէմանլարտա եա-շայօրուզ 561, 657. Նէ էթմէլի 236. Նիչիւն արթմայօրուզ 682. Նիչիւն խասթա օլույօրուզ 291. Նիչիւն պիրէ իքի 365. Նիչիւն սիւքիւթ էտիօրլար 468, 537. Նիւ Հէյվընտան մէքթուպ 1227. Նիքեան իչիւն մէմնու պազալար 875:

ՇԱՐԱԹԱՊԱՀԼԱՐ 556, 581, Շաքաթապահ-լար միւթէասսըպ մը տըր 690: Շաքաթապահ-լարտան նէ թէէսիլլէր պարմ: 739: Շակիրտ-լէրիմ սինիզ 499. «Շահանի ճէմիլէթ» 799. Շարգ մէսէլէսի վէ թիւրքիւլ-ք 878. Շաֆազ վէ եալան չաֆազ 47. Շէյխ Ապտիւլ Հազգա 441. Շէյխ իւլ Իսլամըն թէլէկրաթը 972. Շէ-րիաթ վէ Ինճիլ 749, 775. Շիմսի եա Ասլա 1009. Շիմսիքի մէվզիլմիզ 829. Շիմսիքի վազիֆէ-միզ 1068. Շիվիլի 355:

ՈՒՄՈՒՐԸ մէարիֆտէ թէալիւն 464. Ուէլլզ-տէ միլլի քիլիսէ 165. Ուիլլըն նիչիւն ինթի-խապ օլունտու 1117. Ուլգուտան ուլանմամըզըն սաաթը 1198, 1222, 1248, 1299. Ուրարտու եախօտ Արարատ 735, 761, 854:

ՉԱՆԱԳ ԳԱԼԷ պօղազը վէ էվրօփա փօլիթի-գասը 484. Չանազ գալէնին պօմպարտմանը 438. Չին խթիգրազը 583. Չին ճիւմհուրիլէթի 1215. Չին ճիւմհուրիլէթէ հազըր մը տըր 164. Չին վէ ճիւմհուրիլէթ 260. Չինտէ իրիսթի-յանըզ 420. Չինտէ միւսթազիլ քիլիսէ 865. Չիվիտ 1035. Չօճուգլարը նասըլ թալիմ էտէ-լիմ 1209:

ՊԱԳԸՐՃԸ Իսքէնտէր 318. Պազը վաիլլէրին պազը գուսուրլարը 636. Պալգան գօմիթէսինին նասիհաթը 92. Պալգանլար վէ մուհարէպէ 950. Պահրը սէֆիտ 559. Պալգան հիւքիւմէթլէրինին նօթասը 1045. Պալգան տէվլէթլէրի 188. Պալ-

թիար սիւրկիւնլէր 591. Պահրի ռազիպլէր 333. Պահրիէ թախսաթը 1024. Պաղեստինտէ Եէ-հուտի մուհահիրլէր 1024. Պաղտատ խաթթը 607. Պատ. Արիսթիտա Մուսհաթիա 648. Պարոն մարչալըն Ալմանիայա Ավտէթի 483. Պէհա Ուլլահըն թալիմաթընըն պիր իճմալը 316. Պէհէանիտէն 500. Պէյն իլ միլէլ խարիթա 814. Պէլլին անանամէսինին 23 իւնճիւ մատտէսի 1022. Պէրկսընըն ֆէլսէֆէսի 309. Պէօյիւք իշ սահիպլէրի վէ տին 788. Պէօյիւք չէքլէր 814. Պիզ քեաֆիր մի իզ 281. Պիլէճիկէ պիր զիյա-րէթ 324. Պիլմէճէնին ճէվապը 179, 203. Պինկ-հէմթընտա էրմէնիլէր 298. Պիր աաէմ նէ տիր 474. Պիրէճիք 523. Պիր թասհիհ 251. Պիր տէվրէ ի թարիխ 1070. Պիր Գիթ. Մուգատտէ-սին սէրկիւլէշթի 764, 789, 810. Պօղոս Նու-պար փաշա (րէսմ) 742. Պու տէֆա ինթիխապ սօղրու ճէրէյան էտէր մի 955. Պուզ աաալարը 620. Պուէնտա Այրէս 315, 766. Պուլլարիսթան 1023. Պուլլար ճէնէրալլար 1140. Պուշօ էֆէնտի-նին նութգու 60. Պու սէնէնին մէսէլլէրի 2. Պրին-տիզի 910. Պրուսա «Գաւառ. Ժողով»ընըն ռա-փօրթը 403. Պրուսա Գաւառ. Մէճիստէն քի-լիսէլլէրէ 475. Պօղազըն աչըլմասը 461. Պօսթօն ճիւլարընտա Ատանալլար:

ՍԱԻՏ փաշա գապինէսի 728. Սալար էտ տէվլէ 533. Սսլը ճէտիտին հասպը հալը 13. Սահարա ի քէպիր տէնիլի 902. Ս. Փօլզ գօլէ-ճինտէ զիլնէթլէր 575. Սալիւս իշէրիֆ թալիմի 33. Սամփսոն 667. Սանասարեան մէքթէպի 436. Սան Ֆրանսիսգօյա տալլէթ 164. Սէնու-սիլլէր 366. Սէնտիքալիզմ 285. «Սէպէպի քէօր օլուն» 1171. Սըհէթ քիմտէ տիր 688. Սըր-պիա վէ Ինկիլթէրա 998. Սիյրէթ վէ սըհէթ 120. Սէրպիանըն էմէլի 1212. Սթաթուլու 115. Սիւալլարա ճէվապ 470. Սիւրիատա էրմէնի ասքէրլէր 426. Սուլհ Գօնֆէրանսը ազալարը 1271. Սուլհ եազըն մը տըր 118. Սուլհ միւ-զաքէրէսի 829. Սօն խապէրլէր, (հէր նօմէրօ-նըն սօնունտա.) Սօսիալիսթիք վէ Տինսիլիք 368:

ՎԱԳԹԼԱՐԸՆ ալամէթլէրի 643, 665, 691. Վաւլ վէ մուալլիմէրին սիկուրթասը 298. Վա-իլլէրինիզէ նէ մաաշ վէրիյօրսուընզ 1048. Վա-իլլէր վէ Սիկուրթա 1025. Վաթան նէ խաթէ-յօր 773. Վալիտէլլէրէ — Տինսիլիլէ գարը 7. Պուրատա պիր չօճուգ վար 216, 240. 10 — 12 սիննլէրի արաաընտաքի օլլուլարմըզա նէ

եափապիրիբիզ. Կերիյէ պագ 903. Վալիտէմ սա-
նա ապա էօյրէթմէտի 1050. Վահի հայվանյար
վէ սիւրիւնէնյէր 1166. Վեհ. Կաթողիկոս վէ
Րուսիա 655. Վեր. Յակոբ Պիւպիւկեան 553.
Վեր Յակոբ Պիւպիւկեան իշիւն թիգքեար 814.
Վեր. Պետրոս Թօփալեան 727, 786, 834 860.
Վեր. Պարթևթին վէֆաթը 1155. Վեր. Գ.
Տէր Պողոսեանն թախսիսի 938. Վեր Յարու-
թիւն Սարգիսեան 1235. Վեր. Նէսպիթ Զէյմ-
պըրսա 400. Վէլատէթ վէ իւհամ 57. Վէսու-վ
1075. Վէսուվուն պէրքեաննտա թէհարրիյաթ
693. Վէֆաթ էտէն իւզ զաթլար 201.

ՏԱՐ ԻԻՍ ՍԷՆԱԱ թէսիս էտէլիմ մի 658.
Տէվէնին իշթիքեանը 1108. Տէվլէթլէրին միւ-
սահէպէսի 426. Տին Ուղրունա՞ մը, վաթան
ուղրունա՞ մը 1065. Տինի թէասսիւպէ գարչը
195. Տինի հայաթը գօլայլաթ 912. Տիւնեա վէ
միւմին 222. Տիւնեատա էն պէօյիւք պինա 866.
Տիւչիւնէն քէօփէքլէր 154. Տիւչիւնէրինիդի սէ-
վինիւ 1041. Տիւվէլի մուազզամա վէ մուհա-
րէպէ 1046. Տուա 20, 319, 419, 789. Տօգ.
Նագգաչեանտան Յարութիւն էֆ.յէ 694. Տօգ.
Փէթըն նէ՞ սէօյլէտի 202.

ՐԱՀՆԻԻՄԱՅԱ պէնտ եազանյարա 923. 1913
Րահնիւմար 1017. Րահնիւմար նա՞սը պու-
տուզ 46. Րահնիւմանն գըղյարա միւքեաֆաթը
284. Րահնիւմանն իւթարը 32, 1233. Րահ-
նիւմանն մէսլէյի 155. Րապպըմըղըն սօն վա-
սիյէթի, «Կիտինիդ» 612. Րուհանի միւթալէաթ
1057. Րումաթիզմէ եէնի պիր տէվա 867. Րու-
մաթիզմա վէ չիֆասը 1107. Րում Ինճիլի իթթի-
հատը 624. Րում փաթրիզի Եօաքիմ էֆ. 1211.
Րուսիա վէ Թիւրքիա 1189. Րուսիանն մագսէտի
333. Րուսիանն մէսլէյի 94. Րուսիանն մէվ-
գիի 309, 1164. Րուսիանն միւսթազպէլի 1189.
Րուսիատա էրմէնիլէր 381. Րուսիա վէ Թիւր-
քիա 461. Րուսիա վէ Զին ինգիլապը 390. Րօզ-
վէլթին (Մր.) էրմէնիլէրէ փէյղամը 393. Րօզ-
վէլթ ըէիսիք 259. Րօզվէլթ թէֆթ տաւապը
631.

ՓԱԹՐԻԳ Ուրն իսթիֆասը 947. Փանա-
մա գանալը 974. Փանամա Գանալը մէ-

սէլէսի Փանկալթի մէզարիսթանը 140. Փան-
կալթի գապրիսթանը 213. Փարամէնթին
ֆէսիսի մէսէլէսի 39. Փարամէնթօնուն ֆէսիսի
89. Փուանգարէնին Րուսիայա զիյարէթի 853.
Փրէնս Սապահէտտին արիզէսի 1141. Փրուսիա
քիլիսէսինտէ զէմանէփէրվէրիք 62. Փրօթէս-
թան քիլիսէլէրին իթիհիատը 239. Փրօֆ. Վամ-
պէրի 350. Փրօֆ. Վամպէրի վէ փանիւլամիզմ
973. Փօմիէի 1002, 1028. Փօրթուգալըն սիյա-
սի աւվալը 999

ՔԵԱՄԻԼ փաշա 1091. Քեամիլ փաշանն Ա-
րըզէսի 187. «Քէնտինի պիլ» 1257. Քէնտինի տէ
ղազէթատա եազարլար 264. Քէրէքթըր 113. Քէօ-
թէք եէյէն ֆէյլէսուֆ 331. Քէօմիւրճիւլէրին կրէվի
239. Քէօյլէրտէ էմրի պէշարէթ 1169. Քէօյլիւ
գարտաշարըմըղը տա տիւչիւնէլիմ 418. Քէօյ մէք-
թէպլէրի իլէ շէհր մէքթէպլէրի 217, 242. Քի-
թապը մուգատտէսին միւթէլլասը 296. Քիթա-
պը մուգատտէստէն պիր պիլմէնէ 106. Քիլիս
Քիլիսէսի 226. Քիլիսէնէ իսլահաթա ինթիյաճըմըզ
563. Քիլիսէտէ իշիլլէր 397. Քիլիսէ իթթիհա-
տը 779. Քիլիսէ իլէ պիրլէշինիդ, Քիթ. Մու-
գատտէսի պրազընըզ 849. Քիլիսէլէրիմիդի թէհ-
տիտ էտէն խուսուսաթ 98, 122. Քիւմէրին չօ-
ճուգալըր վաֆթիլլ Օլունսուն 210, 235. Քիւմէր
իլէ իթթիֆազ էտէլիմ 632. Քիւմ Օլաճազ 190.
Քիւչիւք քիլիսէլէրիմիզին միւսթազպէլի 43,
534. Քիւրտիսթան 26, 490, 513. Քրիստոսուն
գըյալընա տաիր իքի սէօզ 337. Քրիստոս մէլիք
305.

ՕՂԼԱՆԼԱՐ գարագօլ ուխուվվէթի 165. Օսան-
մայալըմ 196. Օսմանիլէ քիլիսէսի ըափօրթու
623. Օսմանիլէտէ չէհիլլէր քիլիսէսի 353. Օր-
մանեան մէսլէյսի 1273. Օրմանեան Սըբազան
873. Օրուլ 523.

ՅԱՄԻԼԻՍԱ տօսթլուզ 447. Յարթըսը ճէ-
մասթը 107. Յըրնըզտա Աստուածածին քիլիսէ-
սի 324. Յիտանյարըն կէօզլէրի 522. Յէննի
միւթալէա 826. Յուրթունա 48. Յրանգօ-Րուս
պահրի իթթիհատը 804. Յրանսատա գապինէ
պիւհրանը 93. Յրանսա վէ իթալիա պահրի
գուվվէթլէրի 140. Յրէտին շէճաաթը 618.

